

Нотне видання

ПЛАВАЙ, ПЛАВАЙ, ЛЕБЕДОНЬКО

Упорядкування, вступна стаття та примітки
Правдюка Олександра Андрійовича

Редактор В. М. Пономаренко
Літературний редактор В. Г. Мордань
Художник М. І. Гаврилюк
Технічний редактор Т. М. Новикова
Комп'ютерне забезпечення В. М. Пономаренко

Формат 70 × 100 1/32

Умов.-друк. арк. 5,85.

Обл.-вид. арк. 5,04.

Вид. № 4821. Замовлення № 5349.

Видавництво «Музична Україна»,
252004, Київ, Пушкінська, 32.

Фірма «Віпол»
252151, Київ, Волинська, 60

ПІСЕННИК

Плавай,
плавай,
лебедонько

Народні пісні
на слова
Т. Шевченка

Київ «Музична Україна» 1993

Видання здійснено на замовлення
Інституту системних досліджень
Міністерства освіти України

Упорядкування, вступна стаття
та примітки
ПРАВДЮКА О. А.

5209000000 — 042

П — Без оголошення
208 — 93

© Правдюк О. А. Упорядкування, вступна
стаття та примітки, 1981
© Гаврилюк М. І. Художнє оформлення, 1981

«КОБЗАР» ШЕВЧЕНКА В МУЗИЧНОМУ ЖИТТІ НАРОДУ

Серед безсмертних національних епопей, створених на основі фольклору, серед перлин творчості людського генія, якими по праву називають «Іліаду» й «Одісею», «Пісню про нібелунгів», «Пісню про Роланда», «Пісню про Гаявату», древньоруські билини, шотландські саги, «Кобзареві» Т. Шевченка належить почесне місце.

Як і згадані вище твори, що були розраховані на декламування або спів носіями народних традицій виконавства, велику частину віршів поета український народ сприйняв як вираз потаємних мрій і сподівань трудящого люду, найспівзвучніший своєму ідеалу, тому поклав їх на народні наспіви і вони стали органічною складовою частиною пісенності України.

Свої вірші поет адресував передусім народним масам, він їх часто співав, а з проханням покласти на музику звертався до композиторів та знавців фольклору. Тому так легко озвучувалися Шевченкові вірші, тим-то так природно вони переходили із сфери літературної в музичний побут народу.

Музична фольклористика, зокрема такі визначні її представники, як Ф. Колесса, М. Грінченко, Д. Ревуцький, П. Козицький, цілий ряд сучасних фольклористів, музикознавців, збирачів усної творчості доклали багато зусиль для поповнення фольклорної шевченкіани, для поглиблення знань про історію виникнення, розкриття музичного авторства деяких пісень та їх поширення.

Створена значна література про зв'язки Шевченка з фольклором й використання ним народнопісенних мотивів. Ми ж спинимося на питаннях жанрового складу Шевченкових пісень, постановка яких викликана потребою нового їх видання.

Д. Ревуцький, досліджуючи багатогарну палітру народнопісенної творчості, яка тією чи тією мірою була використана поетом у власній творчості, виділяє такі жанрові пласти, як історичні думи, балади, псалми, кріпацькі, батрацькі, бурлацькі, козацькі, рекрутські, чумацькі, родинні, обрядові, любовні, сатиричні, жартівливі пісні*.

* Ревуцький Д. Шевченко і народна пісня. — В кн.: «Пам'яті Шевченка». Збірник статей до 125-річчя з дня народження. — К., 1939.

Згадані на початку статті зразки давньогрецького, давньофранцузького, давньонімецького, давньоруського епосу об'єднують єдину жанрову визначеність — належність до героїко-патріотичної тематики.

В «Кобзарі» Т. Шевченка, який увібрав у себе найрізноманітніші мотиви народнопісенної творчості, органічно переплелися прикмети і епосу, і лірики, і драми, і сатири.

Справді, важко відділити від героїко-патріотичних, історичних пісень і дум такі Шевченкові пісні, як «Б'ють пороги» (з послання «До Основ'яненка»), «Було колись на Вкраїні» (з поезії «Іван Підкова»), «Встас хмара з-за Лиману» (з поеми «Тарасова ніч»), «Ой літа орел», «Гомоніла Україна», «Задзвонили в усі дзвони» (усі три з поеми «Гайдамаки»), «Наш отаман Гамалія» (з однойменної поеми), «Ой чого ти почорніло» (теж з однойменної поезії). Близькість їх до стилевих ознак справжнього народнопісенного епосу виявляється в органічному поєднанні історичної дійсності та поетичного вимислу, в піднесено-урочистій манері викладу, оспівуванні героїчного минулого українського народу, що виборював соціальну й національну незалежність.

До пісень героїко-патріотичного та історичного змісту тісно примикають твори, що сповнені громадянського та соціального пафосу. «Заповіт», «Думи мої, думи мої», «Орися ти, моя ниво», «Учітєся, брати мої», «Кругом неправда і неволя» — це ті пісні, в яких поет вболіває за долю свого народу й батьківщини, вірить в щасливе майбутнє нащадків. Вони служили не одному поколінню моральною підтримкою. Досить сказати, що «Заповіт» Шевченка по праву зайняв місце серед революційних пісень. І співом його проводжали в останню путь загиблих в боротьбі з царизмом революціонерів. А текст його перекладений на близько 50-ти мов світу.

Велике місце в піснях на слова Шевченка займають родинно-побутові мотиви.

Вони звучать у піснях «Тяжко, важко в світі жити», «Тече вода в синє море», «По діброві вітер вис», «Ой одна я, одна», «Якби мені черевик», «І багата я», «Породила мене мати», «Із-за гаю сонце сходить», «Минув і рік, минув другий», «Ой одбила щука-риба», «Нащо мені чорні брови», «Вітер з гасом розмовляє» та ін.

Міцний зв'язок Шевченкових поезій з фольклорними традиціями відтворення навколишньої дійсності особливо яскраво виявився у змалюванні образів природи, які в поета, так само як і в народнопісенній творчості, персоніфіковані й виступають переважно в зіставленні з ситуаціями людського життя. Обумовлено це анімістичним

світоглядом слов'ян, які одухотворявали природу й приписували їй людські переживання. Народному світосприйманню були однаково близькі і романтичне, гіперболізовано-піднесене трактування образів природи. («Рече та стогне Дніпр широкий»), і реалістичне, життєво-правдиве відтворення картин пейзажу, внутрішнього стану людини, її інтимного світу, яке знайшло рельєфне вираження в середній і пізній період творчості поета.

Ми зустрічаємо в Шевченка спокійний і безжурний пейзаж («Садок вишневий коло хати»), і щасливу зустріч козака й дівчини на тлі буяючої природи («Зацвіла в долині»), і тихий погожий ранок («Дивлюся, аж світас»). Але частіше пейзаж у Шевченка соціально-загострений. Тим-то в тихе надвечір'я на березі ріки влітаються «нехрещені діти» («Зоре моя вечірняя»), а в радісне свято — сум дівчини, котра не має черевиків і не може веселитися з усіма («Якби мені черевик»).

Особливість народнопісенної символіки, яку використовував Шевченко, — це її доцільність, природність, відповідність традиціям.

Щаслива, весела, гарна дівчина порівнюється з калиною, дівчину, котра зазнала горя в розлуці з милим, уособлює гнучка, висока, зажурена, і разом з тим насторожена тополя або похилена верба, а для жінки, що втратила і честь, і молодість, для жінки зневіреної, розчавленої, виснаженої важким горем, прототипом служить осика («Осикою» називається первісний варіант поеми «Відьма»).

Так само, як в народнопісенній творчості, у Шевченка теж розквіт або всихання рослин служить ознакою повнокровного життя або смерті, людської радості або горя. «Хміль зелений сохне на тичині», провіщаючи зраду милого, самотнє згасання дівчини, покинутої «поганцем» («Навгороді коло броду»), а сходження посіяної руті повинно було б символізувати надію на добробут у власній хаті з милим, але яка не справджується, бо старіється дівчина в наймах («Ой піду я в гай зелений»).

Садження рослин і їх всихання уособлює у Шевченка нещастя, що трапилось з рідними, близькими, розлуку без надії на скору зустріч. Світ рослинності персоніфікується відповідно до родинних стосунків. Для матері її три сини — три ясени, для сестри її брати — три явори, один з братів заручений і його наречена садить калину, а невістка — тополю, але

«Не прийнялися три ясени,
Тополя всихала,

Повсихали три явори,
Калина зів'яла.
Не вертаються три брати,
По світу блукають,
А три шляхи широкії
Терном заростають».
(«Ой три шляхи широкії»)

Таку ж динамічність, тонке відчуття змін у природі спостерігаємо у зверненні поета до вітру. То він «буйний», говорить з морем і може вивідати в нього тасмницю зникнення милого («Вітре буйний, вітре буйний»), то його «у гаю немає», й спокійна умиротворена природа ніби разом з дівчиною очікує прихід милого, («У гаю, гаю вітру немає»), то він «віс з поля на долину» й «над водою гні з вербою червону калину», зразу вводячи слухача в атмосферу неспокою, тривоги («Сонце гріє, вітер віє»), то ніби гнівається, «в гаї нагинає лозу і тополь, лама дуба, котить полем перекотиполе» («Вітер в гаї нагинає»), то «не гуляє, вночі спочиває, прокинеться, тихесенько в осоки питає», або знову «задрімає» («Вітер в гаї не гуляє»).

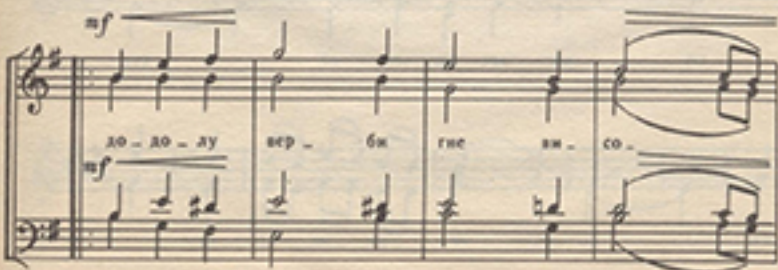
Вразлива душа поета тонко помічає найменші зміни в природі. Вона у нього, ніби жива істота, відгукується на всі радощі й болі людини, відбиваючи повноту й животрепетність навколишньої дійсності. «Шепочеться осока», «тополі розмовляють з полем», «степи, лани мріють», «зоря з-за туману веде літа молодії» — вся ця ялучна й неповторна метафоричність була створена геніальним поетом, знавцем природи, тонким художником і вдумливим спостерігачем навколишньої дійсності.

У цьому виданні відібрані кращі зразки з попередніх видань Шевченкових пісень. Ставши найбільш популярними, вони дістали право репрезентувати кожний твір поета в народній музичній інтерпретації.

РЕВЕ ТА СТОГНЕ ДНІПР ШИРОКИЙ

Широко $\text{♩} = 72$

Рече та стоїє Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолю верби гні високі,
Горами хвилю підійма. *Дівчи*

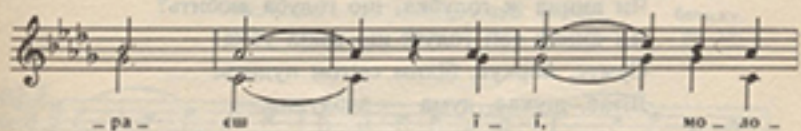
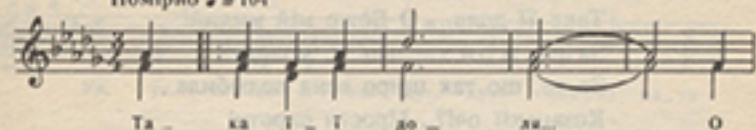
І блідий місяць на ту пору
Із хмари де-де виглядав,
Незаче човен в синім морі,
То виривав, то потопав. *Дівчи*

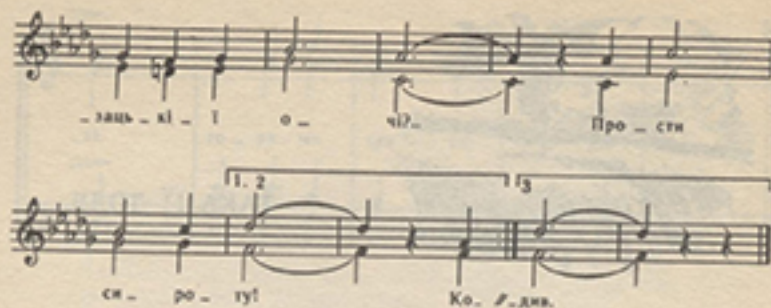
Ще треті півні не співали,
Ніхто ніде не гомонів,
Сичі в гаю перекликались
Та ясен раз у раз скрипів. *Дівчи*

ТАКА ЇЇ ДОЛЯ

Помірно $\text{♩} = 104$

Така її доля... О Боже мій милий!
За що ж ти караш її, молоду?
За те, що так щиро вона полюбила
Козацькі очі?.. Прости сироту!

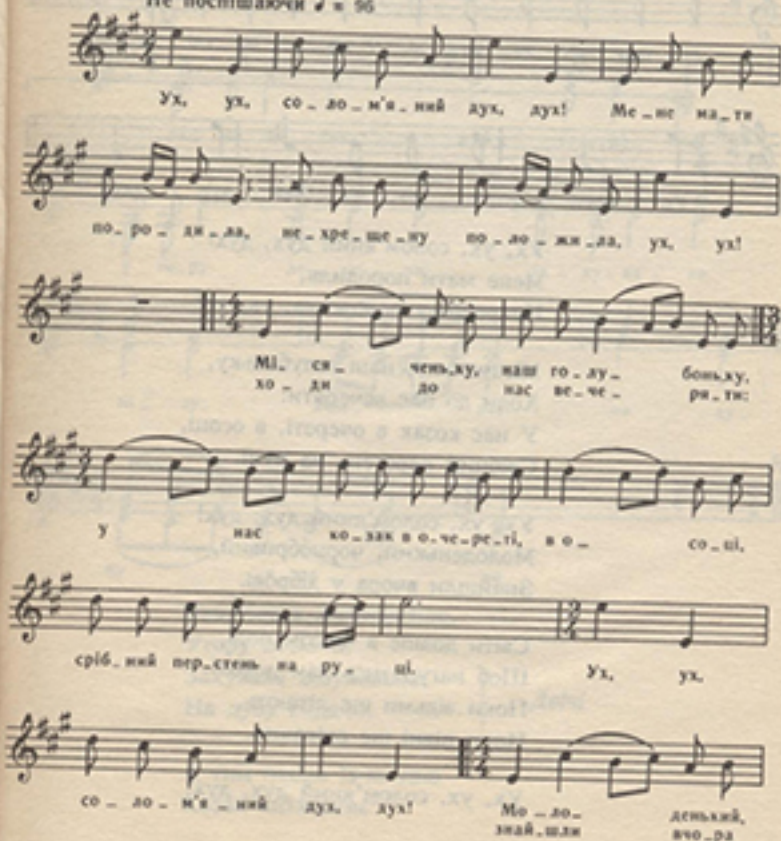
Кого ж їй любити? Ні батька, ні неньки:
Одна, як та пташка в далекім краю.
Пошли ж ти їй долю, — вона молоденька, —
Бо люди чужії її засміють.

Чи винна ж голубка, що голуба любить?
Чи винен той голуб, що сокіл убив?
Сумує, воркує, білем світом нудить,
Літає, шукає, дума — заблудив.

УХ, УХ,
СОЛОМ'ЯНИЙ ДУХ, ДУХ

Не поспішаючи ♩ = 96

Ух, ух, солом'яний дух, дух!
Мене мати породила,
Нехрещену положила, ух, ух!

Місяченьку, наш голубоньку,
Ходи до нас вечеряти:
У нас козак в очереті, в осоці,
Срібний перстень на руці.

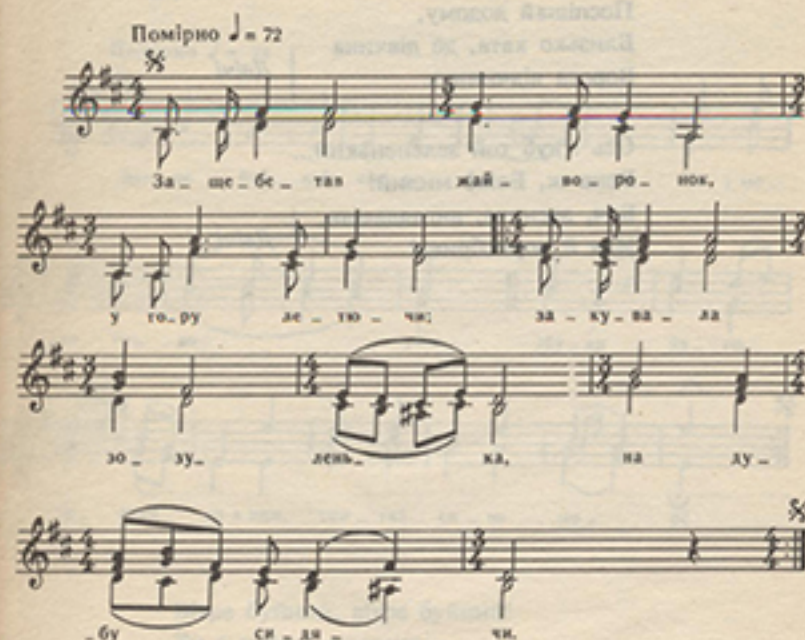
Ух, ух, солом'яний дух, дух!
Молоденький, чорнобривий,
Знайшли вчора у діброві.

Світи довше в чистім полі,
Щоб нагулялись нам доволі.
Поки відьми ще літають,
Поки півні ще співають.

Ух, ух, солом'яний дух, дух!

ЗАЩЕБЕТАВ ЖАЙВОРОНОК

Защербетав жайворонок,
Угору летючи;
Закувала зозуленька,
На дубу сидячи.

Дівчі

А тим часом із-за гаю
Козак виїжджас:

Під ним коник вороненький,
Насилу ступас. *Дайчі!*

Істомився вороненький,
Іде та спіткнеться,
А в козака на серденьку,
Мов гадина в'ється.

Двічі

— Швидше, коню, швидше, коню,
Поспішай додому,
Близько хата, де дівчина
Ворота відчинить. Двічі

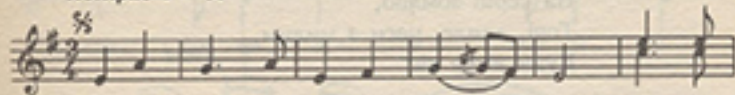
Ось і дуб той зелененький...
Вона ж, Боже милій!
Бач, заснула, виглядавши,
Моя й чорнобрива!

Дайчі

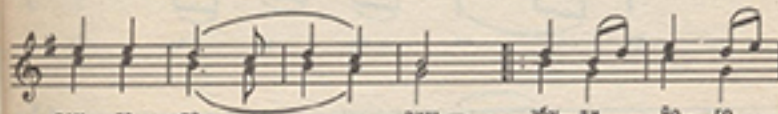

ВІТРЕ БУЙНИЙ,
ВІТРЕ БУЙНИЙ

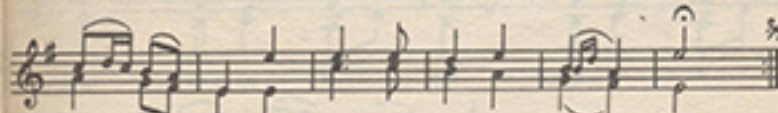
Помірно $\text{♩} = 74$

Віт_ре бу́й_ний, віт_ре бу́й_ний! Ти з мо_

— дем го — во — риз, — жу — ди — во — го

за _ грай ти з ним, спи _ тай си _ не мо _ ре.

Вітре буйний, вітре буйний!
Ти з морем говориш, —
Збуди його, заграй ти з ним,
Спитай синє море.

Довічі

Воно знає, де мій милий,
Бо його носило,
Воно скаже, синє море,
Де його поділо.

Може, милого втопило —
Розбий синє море;
Піду шукать миленького,
Втоплю своє горе.

Дівчі

Втоплю свою недоленку,
Русалкою стану,
Пошукаю в чорних хвилях,
На дно моря кану.

Дівчі

Найду його, пригорнуся,
На серці зомлію,
Тоді, хвиле, неси з милим,
Куди вітер віє!

Дівчі

СОНЦЕ ГРІЄ, ВІТЕР ВІЄ

Помірно ♩ 92

Сонце гріє, вітер віє
З поля на долину,
Над водою гні з вербою
Червону калину.
На калині одинюке
Гніздечко гойдає, —

Згадай лихо, та й байдуже...
Минулось... пропало...
Згадай добре, — серце в'яне,
Чому не осталося?
А де ж дівся соловейко?
Не питай, не знає.

Отож гляну та згадаю:
Було, як смеркає,
Защебече на калині —
Ніхто не минає.

Чи багатий, кого доля,
Як мати дитину,
Убирає, доглядає, —
Не мине калину.

Чи сирота, що до світа
Встає працювати,
Опиниться, послухає:
Мов батько та мати.

Розпитують, розмовляють, —
Серце б'ється, любо...

І світ Божий, як Великдень,
І люди, як люди.

Чи дівчина, що милого
Щодень виглядає,
В'яне, сохне сиротою,
Де дітись, не знає.

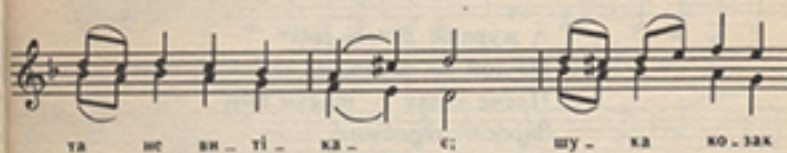
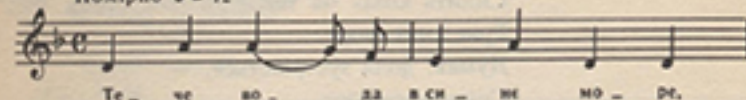
Піде на шлях подивитись,
Поплакати в лози, —
Защебече соловейко, —
Сохнуть дрібні сльози.

Послухає, усміхнеться,
Піде темним гасм...
Ніби з милим розмовляла...
А він, знай, співає.

ТЕЧЕ ВОДА В СИНЕ МОРЕ

Помірно $\text{♩} = 72$

Тече вода в синє море,
Та не витікає;
Шука козак свою долю,
А долі немає.

Пішов козак світ за очі;
Грає синє море,
Грає серце козацьке,
А думка говорить:

— Куди ти йдеш, не спитавшись?
На кого покинув

Батька, неньку старенькую,
Молоду дівчину?

На чужині не ті люди, —
Тяжко з ними жити!
Ні з ким буде поплакати,
Ні поговорити.

Сидить козак на тім боці, —
Грає синє море,
Думав, доля зустрінеться, —
Спіткалося горе.

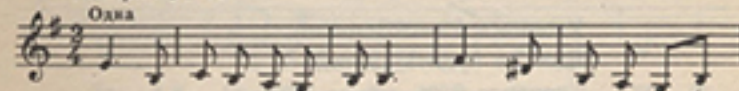
А журавлі летять собі
На той бік ключами,
Плаче козак — шляхи биті
Заросли тернами...

ТЯЖКО, ВАЖКО В СВІТІ ЖИТИ

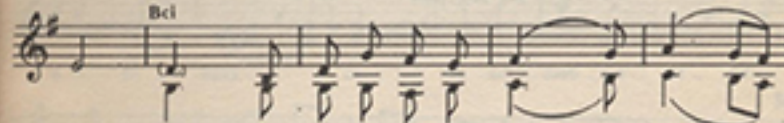
Помірно $\text{♩} = 76$

Одна

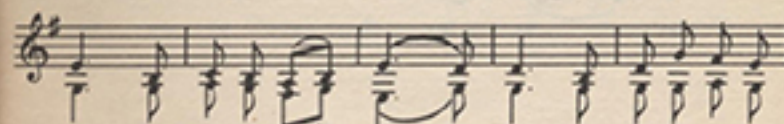

Тяж-ко-важ-ко в світі жи-ти си-ро-ті без ро-

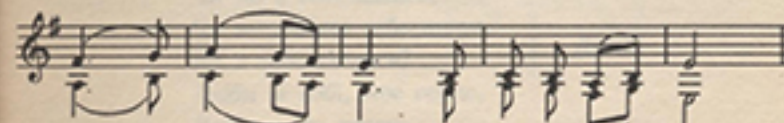
Всі

-ду: не-ма ку-ди при-хи-ля-ться,—

хоч з мос-ту та в во-ду, не-ма ку-ди при-хи-

-лять — ся,— хоч з мос-ту та в во-ду!

Тяжко, важко в світі жити

Сироті без роду:

Нема куди прихилиться, —

Хоч з мосту та в воду!

Дівчи

Багатого, чубатого

Усі люди знають,

А зо мною зустрінуться,
Мов недобачають.

Дівчі

Багатого, чубатого
Дівчина шанус,
А із мене, сиротини,
Сміється, кепкує.

Дівчі

В того доля ходить полем,
Колоски збирає,
А моя десь ледащниця
За морем блукає.

Дівчі

Утопився б молоденький,
Щоб не нудить світом;
Утопився б, — тяжко жити
Та нема де дітись.

Дівчі

ЧИ Я Ж ТОБІ НЕ ВРОДЛИВИЙ

Помірно $\text{♩} = 76$

Чи я ж тобі не вродливий,
Чи не в тебе вдався,
Чи не люблю тебе щиро,
Чи з тебе сміявся?

Дівчі

Люби ж собі, моє серце,
Люби, кого знаєш,
Та не смійся надо мною,
Як коли згадаєш.

Дівчі

А я піду на край світа
Й на чужій сторонці
Знайду кращу або згину,
Як той лист на сонці.

Дівчі

ДУМИ МОЇ, ДУМИ МОЇ

Помірно ♩ 84

Музична партитура з українськими текстами:

Ду-ми мо-ї, ду-ми мо-ї, ли-хо ме-ні
 з ва-ми! На-що ста-ли на па-пе-рі
 сум-ни-ми ря-да-ми?.. Чом вас ві-тер
 не роз-ві-яв в сте-пу, як пи-ли-ну? Чом вас ли-хо
 не при-спа-ло, як сво-ю ди-ти-ну?.. Ду-ми мо-ї.

Для закінчення
 М...

Музична партитура з українськими текстами:

ду-ми мо-ї, ли-хо ме-ні з ва-ми!

Думи мої, думи мої,
 Лихо мені з вами!
 Нащо стали на папері
 Сумними рядами?..
 Чом вас вітер не розвіяв
 В степу, як пилину?
 Чом вас лихо не приспало,
 Як свою дитину?..

Думи мої, думи мої,
 Квіти мої, діти!
 Виростав вас, доглядав вас —
 Де ж мені вас діти?..
 В Україну ідіть, діти!
 В нашу Україну,
 Попідтинно, сиротами,
 А я — тут загину.

Там знайдете щире серце
 І слово ласкаве,
 Там знайдете щиру правду,
 А ще, може, й славу...
 Привітай же, моя ненько,
 Моя Україно!
 Моїх діток нерозумних,
 Як свою дитину.

ПЕРЕБЕНДЯ СТАРИЙ, СЛІПІЙ

Не поспішаючи $\text{♩} = 112$

Музична партитура пісні «Перебендя старий, сліпий».

Пісню викладено на шістьох рядках нотного запису. Кожний рядок має український текст під нотою.

Рядок 1: Пе - ре - бен - дя ста - рий, слі - пий, —

Рядок 2: хто його не зна - є?

Рядок 3: Він у - сю - дя веш - та - єть - ся

Рядок 4: та на коб - зі гра - є. А хто гра - є, то - го знають

Рядок 5: і дя - ку - ють лю - ди: він їм ту - гу роз - га - ня - є,

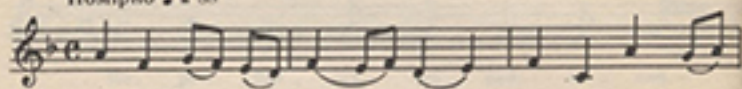
Рядок 6: хоть сам сві - том нудить.

Перебендя старий, сліпий, —
Хто його не знає?
Він усюди вештається
Та на кобзі грає.
А хто грає, того знають
І дякують люди:
Він їм тугу розганяє,
Хоть сам світом нудить.

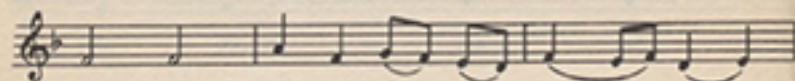

ЕСТЬ НА СВІТІ ДОЛЯ

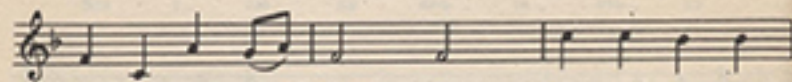
Помірно ♩ 88

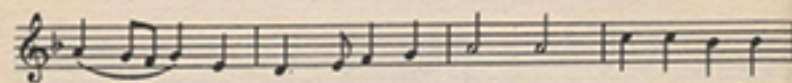
Єсть на сві - ті до - ля, а хто ї - ї

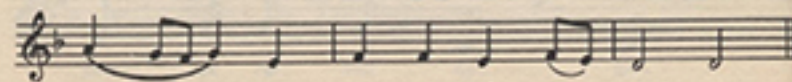
зна - є? Єсть на сві - ті во - ля,

а хто ж ї - ї ма - є? Єсть лю - ди на

сві - ті — сріб - лом-зо - том ся - ють, зда - єть - ся, й па -

- ну - ють, а до - ді не зна - ють.

Єсть на світі доля,
А хто її знає?
Єсть на світі воля,
А хто ж її має?
Єсть люди на світі,
Сріблом-злотом сяють,
Здається, й панують,
А долі не знають.

Ні долі, ні волі!
З нудьогою та з горем
Жупан надівають,
А плакати — сором.

Візьміть срібло й злото
Та й будьте багаті.
А я візьму сльози —
Лихо виливати.

Затоплю недолю
Дрібними сльозами,
Затопчу неволю
Босими ногами.
Тоді я веселий,
Тоді я багатий,
Як буде серденько
По волі гуляти.

ПО ДІБРОВІ ВІТЕР ВИС

Повільно $\text{♩} = 58$

По діврові вітер вис,
Гуляє по полю,
Край дороги гні тополю
До самого долу.

Дівчі

Стан високий, лист широкий
Марно зеленіє,

Кругом поле, як те море
Широке, синіє.

Дівчі

Чумах іде, подивиться
Та й голову схилить;
Чабан вранці з сопілкою
Сяде на могилі.

Дівчі

Подивиться — серце нис:
Кругом ні билини!
Одна, одна, як сирота
На чужині гине!

Дівчі

МИНУВ І РІК, МИНУВ ДРУГИЙ

Минув і рік, минув другий —
Козака немає:
Сохне вона, як квіточка, —
Мати не питає.

— Чого в'якш, моя доню? —
Стара не спитала,
За сивого багатого
Тихенько сдінала.

— Іди, доню, — каже мати, —
Не вік дівувати.
Він багатий, одинокий —
Будеш панувати.

— Не хочу я панувати,
Не піду я, мамо!
Рушниками, що придбала,
Спусти мене в яму.

Нехай попи заспівають,
А дружки заплачуть:
Легше, мамо, в труні лежать,
Ніж його побачить.

ОЙ ОДБИЛА ЩУКА-РИБА

Ой одбила щука-риба
Од берега ряску,
Що я тому козакові
Підійду під ласку.

Deici

Місяць світить, зорі сяють,
Дівчата співають,
Парубчина дівчиноньки
Давно виглядає.

Deici

Не виглядай, козаченьку, —
Мати не пускає.
За старого багатого
Нищечком єднає.

Deici

— Іди, доню, — каже мати, —
Не вік діувати,
Він багатий, одинокий —
Будеш панувати.

Deici

— Ой не хочу панувати,
Моя рідна мати,
Рушниками, що надбала,
Спусти мене в яму.

Deici

Нехай попи заспівають,
Подружки заплачуть,
Легше буде в труні лежать,
Ніж нелюба бачить.

Deici

Нащо мені чорні брови,
Нащо карі очі,
Нащо літа молодії,
Веселі, дівочі?
Літа мої молодії
Марно пропадають,
Очі плачуть, чорні брови
Од вітру линяють.

Дівчі

Дівчі

Тяжко мені сиротою
На сім світі жити;
Свої люди — як чужії,
Ні з ким говорити.
Нема кому розпитати,
Чого плачуть очі;
Нема кому розказати,
Чого серце хоче.

Дівчі

Дівчі

Чого серце, як голубка,
День і ніч воркує;
Ніхто того не питає,
Не знає, не чує.
Чужі люди не питають,
Та й нащо питати?
Нехай плаче сиротина,
Нехай літа тратить!

Дівчі

Дівчі

Плач же, серце, плачте, очі,
Поки не заснули,
Голосніше, жалібніше,
Щоб вітри почули,
Щоб понесли, буйнесенькі,
За синє море
Чорнявому зрадливому
На лютес горе.

Дівчі

Дівчі

Б'ЮТЬ ПОРОГИ

Б'ють пороги, гей, гей, місяць сходить,
Як і перше сховався...
Нема Січі, пропав і той,
Хто всім верховодив.

Нема Січі, гей, гей, очерети
У Дніпра питають:
«Де то ваші діти ділись,
Де вони гуляють?»

Чайка скиглить, гей, гей, літаючи,
Мов за дітьми плаче;
Сонце гріє, вітер віє
На степу козачім.

На тім степу, гей, гей, скрізь могили
Стоять та сумують;
Питаються у буйного:
«Де наші панують?»

Де панують, гей, гей, бенкетують?
Де ви забарились?
Верніться! Дивіться —
Жита похилились.

Верніться! Гей, гей!»
«Не вернутись! —
Заграло, сказало
Синє море. — Не вернутись,
Навіки пропали!»

Обідрана, гей, гей, сиротою
Понад Дніпром плаче;
Тяжко, важко сиротині,
А ніхто не бачить...

Тільки ворог, гей, гей, що сміється...
Смійся, лютий враже!
Та не дуже, бо все гине, —
Слава не поляже;

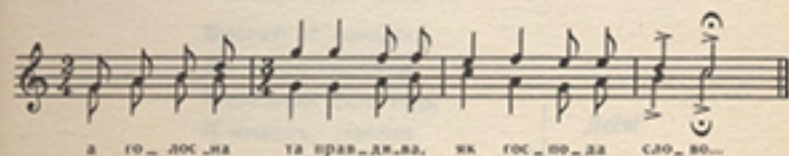
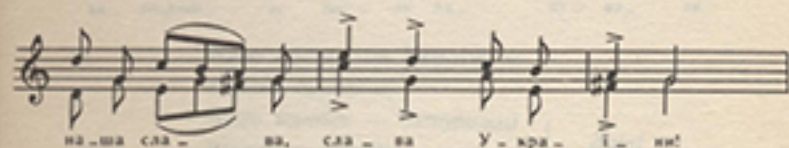
Не поляже, гей, гей, а розкаже,
Що діялось в світі,
Чия правда, чия кривада,
І чий ми діти.

От де, люди, гей, гей, наша слава,
Слава України!
Без золота, без каменю,
Без хитрої мови.

НАША ДУМА, НАША ПІСНЯ

Велично $\text{♩} = 96$

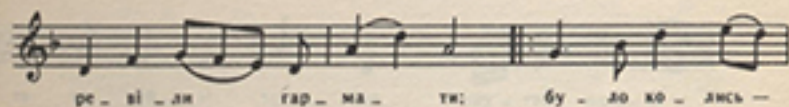
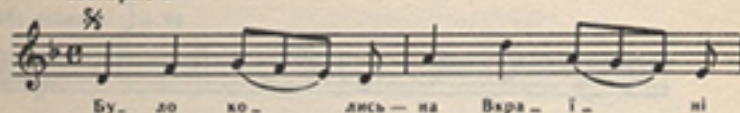

Наша дума, наша пісня
Не вмере, не загине...
От де, люди, наша слава,
Слава України!
Без золота, без каменю,
Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як Господа слово...

БУЛО КОЛИСЬ НА ВКРАЇНІ

Помірно $\text{♩} = 76$

Було колись на Україні —
Ревіли гармати;
Було колись — запорожці
Вміли панувати.

Дівчи

Панували, добували
І славу, і волю —
Минулося: осталися
Могили по полю.

Дівчи

Високії ті могили,
Де лягло спочити
Козацьке біле тіло,
В китаїку повите.

Дівчи

Високії ті могили
Чорніють, як гори,
Та про волю нишком в полі
З вітрами говорять.

Дівчі

Свідок слави дідівщини
З вітром розмовляє,
А внук косу несе в росу,
За ними співає.

Дівчі

НА РОЗПУТТІ КОБЗАР СИДИТЬ

Не швидко $\text{♩} = 96$

На розпутті кобзар сидить
Та на кобзі грає.
Кругом хлопці та дівчата —
Як мак процвітає.

Грає кобзар, виспівує,
Вимовля словами,
Як москалі, орда, ляхи
Бились з козаками;

Як збиралась громадонька
У неділю вранці;
Як ховали козаченька
В зеленім байраці.

ВСТАЄ ХМАРА З-ЗА ЛИМАНУ

Помірно $\text{♩} = 104$

Встає хма - ра з-за Ли - ма - ну,
а дру - га - я з по - ля; за - жу - ри - лась
У - кра - ї - на - та - ка ї - ї до - ля!

Встає хмара з-за Лиману,
А друга з поля;
Зажурилась Україна —
Така її доля!

Зажурилась, заплакала,
Як мала дитина.
Ніхто її не рятує...
Козачество гине.

Гине слава, батьківщина,
Немає де дітись;
Виростають нехрещені
Козацькі діти.

Як та галич нуде криє,
Ляхи, уніати,
Палітають — нема кому
Порадоньки дати.

В ЧИСТІМ ПОЛІ ПОНАД РІЧКОЮ

Помірно $\text{♩} = 62$

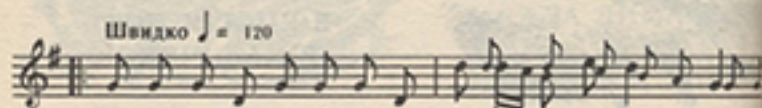
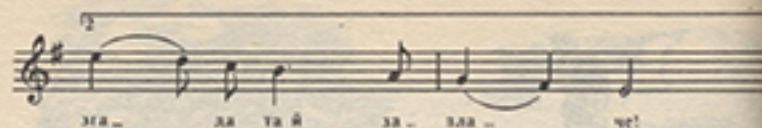
1. В чи - стім по - лі, по - над річ - ко - ю, мо -
Бандура
- ги - ла чор - ні - є;
У - кра - ї - на - та - ка ї - ї до - ля!
кров тек - ла ко - заць - ка - я, тра - ва зе - ле.

Бандура
- ні - є.

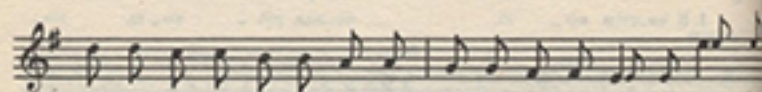
2. Сидять во - рон на мо - ги - лі та

Бандура
з го - ло - ду кра - че...

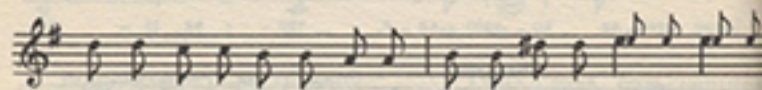
Зга - да козак У -
- кра - ї - ну, зга - да та й за - пла - че! Зга -

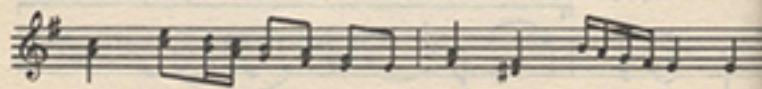
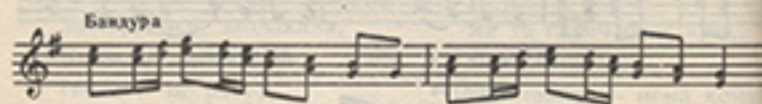
3. Пішов кобзар по у- ли- ці — з журби як за- гра- є!
4. Нехай бу- де о- та- кеч- ки! Сидіть, ді- ти, у за- піч- ку!
5. А я з жур- би та до шин- ку, а там на- йду сво- ю жін- ку!

Кру-гом хлопці на-вприсяд- ки, а він ви-мов-ля-є,
а я з жур- би та до шин- ку, а там на- йду сво- ю жін- ку,
на- йду жін- ку, по- ча- сту- ю, з во- ро- женьків по- ке-п- ку, ю

Кру-гом хлопці на-вприсяд- ки, а він ви-мов-ля-є,
а я з жур- би та до шин- ку, а там на- йду сво- ю жін- ку,
на- йду жін- ку, по- ча- сту- ю, з во- ро- женьків по- ке-п- ку, ю

В чистім полі, понад річкою,
Могила чорніє;
Де кров текла козацькая,
Трава зеленіє.

Сидить ворон на могилі
Та з голоду криче...
Згада козак Україну,
Згада та й заплаче.

Дівчі

Пішов кобзар по улиці —
З журби як заграє!
Кругом хлопці навприсядки,
А він вимовляє:

Дівчі

«Нехай буде отакечки!
Сидіть, діти, у запічку,
А я з журби та до шинку,
А там найду свою жінку.

Дівчі

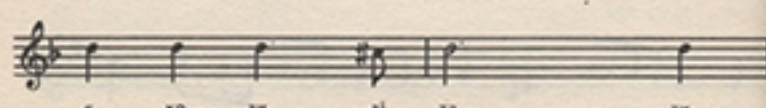
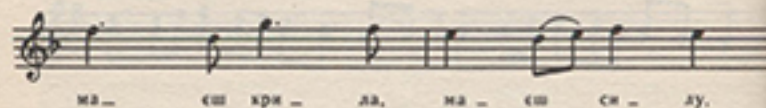
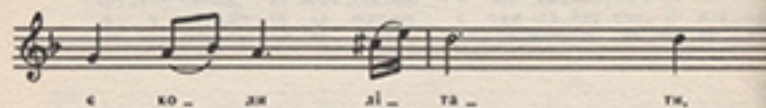
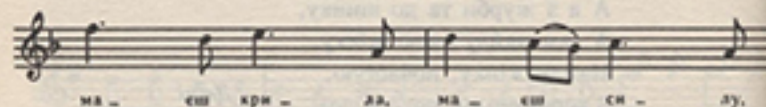
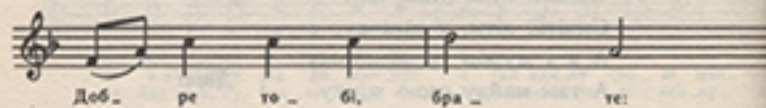
А я з журби та до шинку,
А там найду свою жінку,
Найду жінку, по частую,
З вороженьків покепкую».

Дівчі

БАНДУРИСТЕ, ОРЛЕ СИЗИЙ

Широко $\text{♩} = 76$

Бандуристе, орле сизий!
Добре тобі, брате:
Масш крила, масш силу,
Є коли літати.

Дівчі

Тепер летиш в Україну —
Тебе виглядають.
Полетів би за тобою,
Та хто привітас.

Дівчі

ВСЕ ЙДЕ,
ВСЕ МИНАЄ

Помірно ♩ = 56

Музична партитура з шістьма рядками нот та українськими текстами:

Все йде, все ми-на-є — і кра-ю не-
ма-є. Ку-ди ж во-но ді-лось? Від-кі-ля взя-лось?
І ду-рень, і муд-рий ні-чо-го не
зна-є. Жи-ве... уми-рає... од-но за-ців-лю,
А дру-ге зав'я-ло, навіки зав'я-ло...
І лис-тя по-жовк-ле ві-три роз-нес-ли.

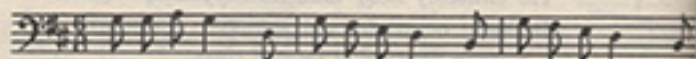
Все йде, все минає — і краю немає.
Куди ж воно ділось? Відкіля взялось?
І дурень, і мудрий нічого не знає.
Живе... умирає... одно зацілю,
А друге зав'яло, навіки зав'яло...
І листя пожовкле вітри рознесли.

А сонечко встане, як перше вставало,
І зорі червоні, як перше пилили,
Попливуть і потім, і ти, білолиций,
По синьому небу вийдеш погулять,
Вийдеш подивитися в жолобок, криницю
І в море безкрас, і будеш сіять.

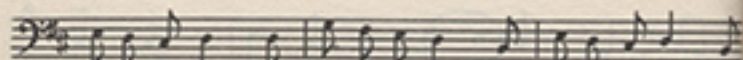

У ГАЮ, ГАЮ ВІТРУ НЕМАЄ

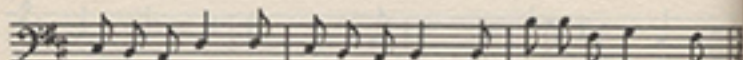
Помірно $\text{♩} = 66$

«У гаю, гаю вітру не-має місяць ви-со-ко.

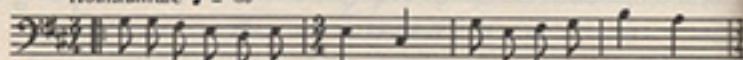

зіроньки ся-ють. Вийди, сердень-ко, — я ви-гля-даю.

хоч на го-ди-ну. мо-я ри-б-чи-но! Ох, тяжко, важ-ко!

Повільніше $\text{♩} = 60$

Отак, ходя по-під га-єм, Я-ре-ма спі-ва-є,
Зорі сяють; се-ред не-ба світить бі-ло-ди-ний.

ви-гля-даю, а Ок-са-ни не-ма-є, не-ма-є,
вер-ба слу-ха со-ло-вей-ка, дивиться в кри-вицю.

«У гаю, гаю вітру немає,
Місяць високо, зіроньки сяють,
Вийди, серденько, — я виглядаю,
Хоч на годину, моя рибчино!..
Ох, тяжко, важко!»

Отак, ходя попід гаєм,
Ярема співає,
Виглядає, а Оксани
Немає, немає.

Зорі сяють; серед неба
Світить білолиций,
Верба слуха соловейка,
Дивиться в кривницю.

ОЙ ЛІТА ОРЕЛ

Широко $\text{♩} = 52$

С. А. Т. Б.

Ой лі-та о-рел, лі-та си-зний
по-під не-бе-са-ми;
гу-ля Максим,
гу-ля-є ба-ть-ко сте-па-ми-лі-са-ми.

Ой літа орел, літа сизий
Попід небесами.
Гуля Максим, гуляє батько
Степами, лісами.

Дівчи

Ой літа орел, літа сизий,
А за ним орлята;
Гуля Максим, гуляє батько,
А за ним хлоп'ята.

Дівчи

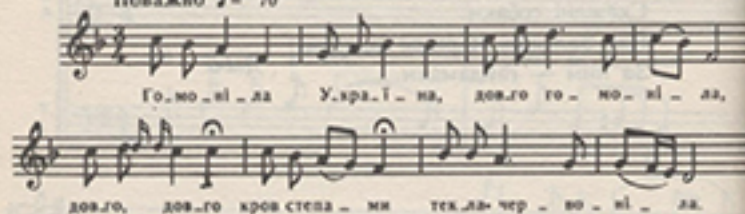
Шануйтеся ж, вражі пани,
Скажені собаки.
Йде Залізняк Чорним шляхом,
За ним — гайдамаки.

Дівчи

ГОМОНІЛА УКРАЇНА

Поважно $\text{♩} = 70$

Гомоніла Україна,
Довго гомоніла,
Довго, довго кров степами
Текла, червоніла.

Текла, текла да й висохла,
Степи зеленіють,
Діди лежать, а над ними
Могили синіють.

Да що з того, що високі?
Ніхто їх не знає,
Ніхто щиро не заплаче,
Ніхто не згадає.

Тільки вітер тихесенько
Повіє над ними,

Тільки роси ранесенько
Сльозами дрібними

Їх умиють. Сонце зійде,
Обсуше, пригріє.
А онуки?.. Їм байдуже,
Панам жито сіють.

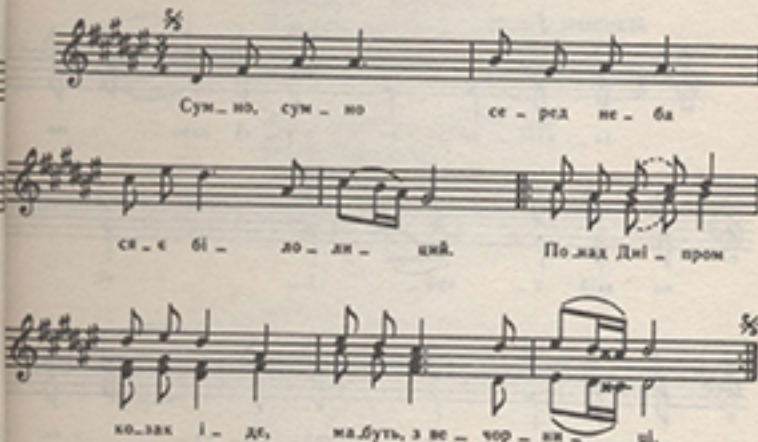
Усі кажуть, що Вкраїна
Без праці прийшлася,
Нашою кров'ю, нашим трупом,
Сльозми облилася.

Україно, Україно,
Наша рідна мати,
Як за тебе, Україно,
Тяжко помирати.

СУМНО, СУМНО СЕРЕД НЕБА

Помірно

Сумно, сумно серед неба
Сяє білолиций.

Понад Дніпром козак іде,
Мабуть, з вечорниці.

Іде смутний, невеселий,
Ледве несуть ноги.

Мабуть, дівчина не любить
За те, що убогий?

І дівчина його любить,
Хоч лата на латі.

Чорнобривий, а не згине,
То буде й багатий.

Дівчи

Дівчи

Дівчи

ЗАДЗВОНИЛИ В УСІ ДЗВОНИ

Маршем $\text{♩} = 96$

Задзвонили в усі дзвони
По всій Україні;
Закричали гайдамаки:
«Гине шляхта, гине!»

Гине шляхта! Погуляєм
Та хмару нагрієм!»

Зайнялася Смілянщина,
Хмара червоніє.

А найперша Медведівка
Небо нагріває.
Горить Сміла, Смілянщина
Кров'ю підливає.

Горить Корсунь, горить Канів,
Чигирин, Черкаси;
Чорним шляхом запалало,
І кров полилася

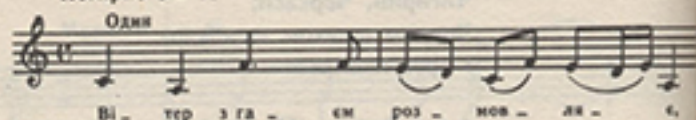
Аж у Волинь. По Поліссі
Гонта бенкетує.
А Залізняк в Смілянщині
Домаку гартує.

ВІТЕР З ГАЄМ РОЗМОВЛЯЄ

Помірно $\text{♩} = 72$

Один

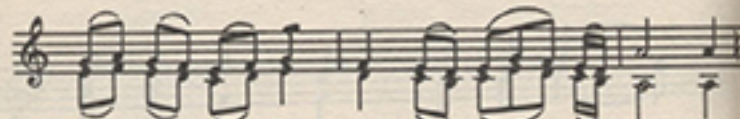

Ві - тер з га - єм роз - мов - ля - є,

Двоє

шеп - че з о - со - ко - ю; пля - ве чо - в

по Ду - на - ю о - дин за во - до - ю.

Вітер з гаєм розмовляє,
Шепче з осокою;
Пливе човен по Дунаю,
Один за водою.

Пливе човен води повен,
Ніхто не спинає;
Може б, спинив рибалонька,
Та його немає.

Гойдається сюди, туди,
Аж серденько мліє,

Без весельця пливе собі,
Куди вітер віє.

Виплив човен в синє море,
А воно заграло,
Погралися чорні хвилі —
І скіпок не стало.

Недовгий час, — як човнові
До синього моря —
Сиротині на чужину,
А там — і до горя.

Пограються добрі люди,
Як холодні хвилі;
Поки схочуть, поки стане
В сердешного сили.

Потім собі подивляться,
Як сирота плаче;
Потім спитай, де сирота, —
Не чув і не бачив.

ВІТЕР В ГАЇ НАГІНАЄ

Стримано $\text{♩} = 66$

Вітер в гаї нагинає
Лозу і тополю,
Лама дуба, котить полем
Перекотиполе.
Так і доля: того лама,
Того нагинає,
Мене котить, а де сплннить,
І сама не знає.

ЛЕТИТЬ ГАЛКА ЧЕРЕЗ БАЛКУ

Помірно $\text{♩} = 68$

Летить галка через балку,
Літаючи кряче...
Молодая дівчинонька
Ходить гасм, плаче.

Дівчі

Її мати не пускає
Вранці до криниці,
Ні льону брать, ні жита жать, | Дівчи
Ні на вечоринці.

А в неділю раз пізенько,
Як немка заснула,
Вийшла слухать соловейка, | Дівчи
Мов зроду й не чула.

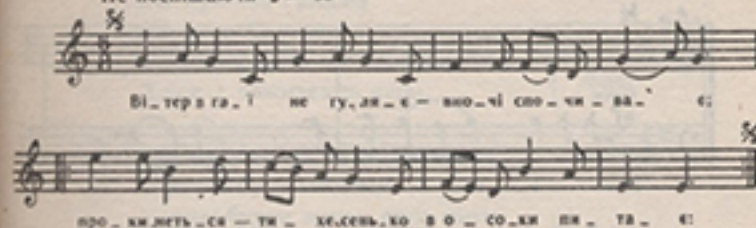
Вийшла, стала під вербою
Та й дивиться в воду.
Тяжко, мати, важко, мати, | Дівчи
Нащо дала вроду?

Дала мати чорні брови,
Дала карі очі,
Усе дала, усе дала, | Дівчи
Долі дати не хочеш.

ВІТЕР В ГАЇ НЕ ГУЛЯЄ

Не поспішаючи $\text{♩} = 66$

Вітер в гаї не гуляє —
Вночі спочиває;
Прокинеться, тихесенько | Дівчи
В осоки питає:

«Хто се, хто се по тім боці
Чеше косу? Хто се?..
Хто се, хто се по тім боці | Дівчи
Рве на собі коси?..»

Хто се, хто се? — тихесенько
Спитає-повіє,
Та й задріма, поки неба | Дівчи
Край зачервоніє.

НАШ ОТАМАН ГАМАЛІЯ

Повільно ♩ = 69

Один
Наш о-та-ман Га-ма-лі-я,

о-та-ман за-взя-тий; зі-брав, зі-брав хлопців
Всі

та й по-ї-хав по мо-ре-ю гу-ля-ти.

Наш отаман Гамалія,
Отаман завзятий;
Зібрав, зібрав хлопців та й поїхав
По мо... по морю гуляти.

Дівчи

Ой по морю погуляти,
Слави добувати,
Із ту... із турецької неволі
Братів, братів визволяти.

Дівчи

Ой приїхав Гамалія
Аж у ту Скутару.
Сидять, сидять хлопці-запорожці
Дожи... дожидають кари.

Дівчи

Ой як крикнув Гамалія:
«Брати! Будем жити,
Будем; будем жити, вино пити,
Яни... яничара бити!»

Дівчи

Вилітали запорожці
На лан жито жати;
Жито, жито жали; в копи клали,
Гуртом, гуртом заспівали:

Дівчи

«Слава тобі, Гамалію,
На всю Україну.
Що не... що не дав ти запорожцям
Згинуть, згинуть на чужині».

Дівчи

ПОРОДИЛА МАТИ СИНА

Породила мати сина
В зеленій діброві,
Дала йому карі очі
І чорнії брови.

Китайкою повивала,
Всіх святих благала,
Та щоб йому всі святії
Талан-долю слали.

— Пошли тобі Матер Божа
Тії благодати,
Всього того, чого мати
Не зуміє дати.

До схід сонця воду брала,
В барвінку купала,
До півночі колихала,
До світа співала.

ПРОЩАЙ, СВИТЕ, ПРОЩАЙ, ЗЕМЛЕ

Прощай, світе, прощай, земле,
Неприятний краю!
Мої муки, мої люті
В хмарі заховаю.

А ти, моя Україно,
Безталанна вдово,
Я до тебе лігатиму
З хмари на розмову.

На розмову тихосуму,
На раду з тобою,

Опівночі падатиму
Рясною рососою.

Порадимось, посумуєм,
Поки сонце встане,
Поки твої малі діти
На ворога стануть.

Прощай же ти, моя нене,
Удово-небого,
Годуй діток; жива правда
У Господа Бога!

ДИВЛЮСЯ, АЖ СВІТАЄ

Повільно $\text{♩} = 69$

Дивлюся, аж світає,
Край неба палає,
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.

Дівчі

Тихесенько вітер віє,
Степи, лани мріють,

Між ярами над ставами
Вербі зеленіють.

Дівчі

Сади рясні похилились,
Тополі поволі
Стоять собі, мов сторожа,
Розмовляють з полем.

Дівчі

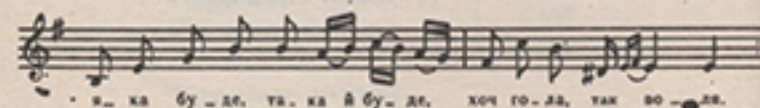
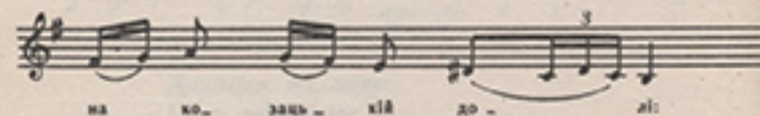
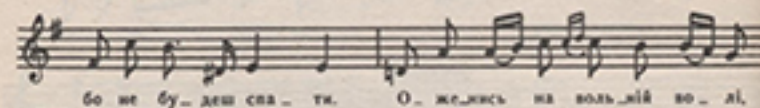
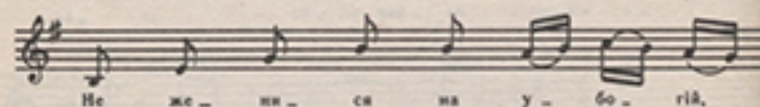
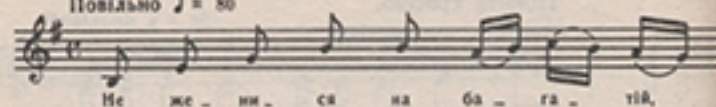
І все то те, вся країна
Повита красою,
Зеленіє, вмивається
Дрібною росою.

Дівчі

НЕ ЖЕНИСЯ НА БАГАТІЙ

Повільно $\text{♩} = 80$

Не женися на багатій,
Бо вижене з хати.
Не женися на убогій,
Бо не будеш спати.

Оженись на вольній волі,
На козацькій долі:
Яка буде, така й буде,
Хоч гола, так воля.

Та ніхто не докучає
І не розважає —
Чого болить і де болить,
Ніхто не питає.

Удвох, кажуть, і плакати
Мов легше неначе;
Не потурай: легше плакати,
Як ніхто не бачить.

У НЕДІЛЮ ВРАНЦІ-РАНО

Вільно $\text{♩} = 52$

У не-ді-лю вран-ці-ра-но
си-не мо-ре гра-ло,
то-ва-ри-ство ко-шо-во-го
на ра-ді про-ха-ло,
то-ва-ри-ство ко-шо-во-го
на ра-ді про-ха-ло.

У неділю вранці-рано
Синє море грало,
Товариство кошового
На раді прохало:

Дівчи

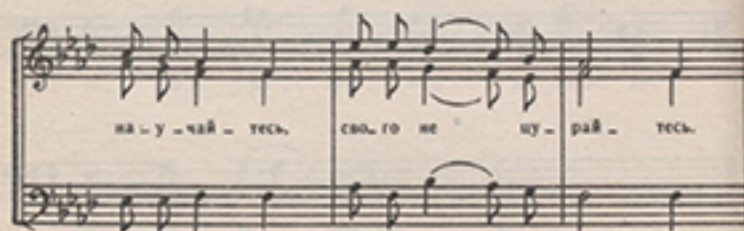
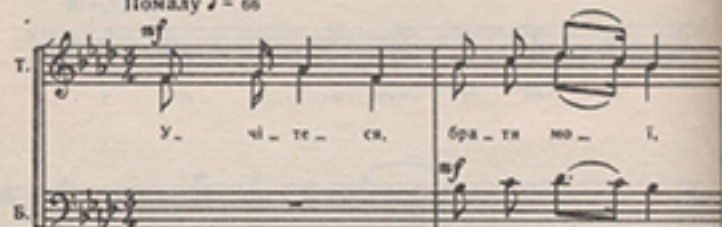
«Благослови, отамане,
Байдаки спускати,
Та на Тендер погуляти,
Турка пошукати!»

Дівчи

УЧІТЕСЯ,
БРАТИ МОЇ

Помалу $\text{♩} = 66$

Учітєся, брати мої,
Думайте, читайте,
І чужому научайтєся,
Свого не цурайтєся.

Обнімітє ж, брати мої,
Найменшого брата, —
Нехай мати усміхнєтєся,
Заплакана мати.

І світ ясний, неувічний,
Новий засїяє...
Обнімітєся ж, брати мої,
Молю вас, благаю.

ЯК УМРУ,
ТО ПОХОВАЙТЕ
(Заповіт)

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій.

Дівчи

Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.

Дівчи

Поховайте, та вставайте,
Кайдани порвіте,

І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.

Дівчи

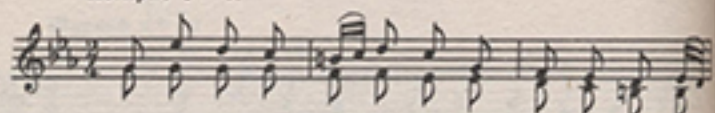
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

Дівчи

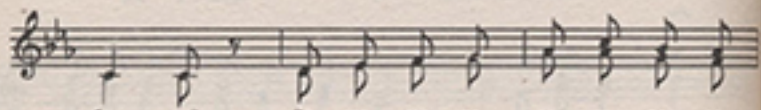

ЗА ЩО МЕНЕ, ЯК РОСЛА Я

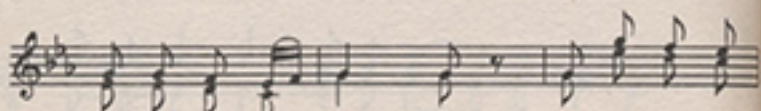
Помірно $\text{♩} = 68$

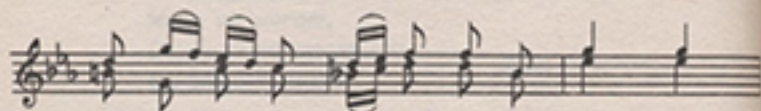
— За що ме-не, як рос-ла я, лю-ди не лю-

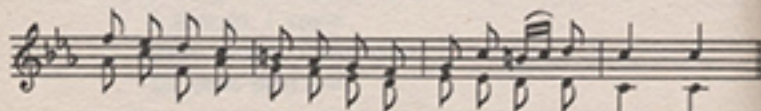
- би-ли? За що ме-не, як ви-рос-ла,

мо-ло-ду-ю вби-ли? За що во-ни

те-пер ме-не в па-ла-тах ві-та-ють,

ца-рів-но-ю на-зи-ва-ють, о-чей не спус-ка-ють

— За що мене, як росла я,
Люди не любили?
За що мене, як виросла,
Молодую вбили?
За що вони тепер мене
В палатах вітають,
Царівною називають,
Очей не спускають.

З мого цвіту дивуються,
Не знають, де діти!
Скажи мені, мій братику,
Королівий цвіте!
— Я не знаю, моя сестро, —
І цвіт королівий
Схилив свою головоньку
Червоно-рожеву.

ОЙ ОДНА Я, ОДНА

Широко $\text{♩} = 60$

Ой од - на я, од - на,
як би - ла - нонь - ка в по - лі,
та не дав ме - ні Бог
а ні шас - та, ні до - лі.
Тіль - ки дав ме - ні Бог кра - су - ка - рі - і о - чі,
та й ті ви - пла - ка - ла в са - мо - ти - ні ді - во - чі.

Ой одна я, одна,
Як билисенька в полі,
Та не дав мені Бог,
Ані щастя, ні долі.

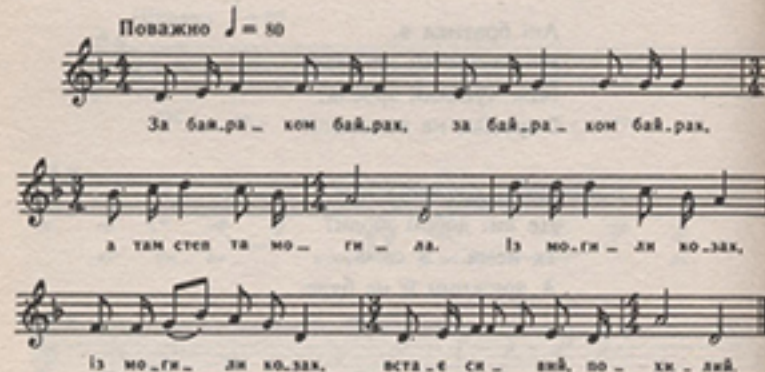
Тільки дав мені Бог
Красу — карії очі,
Та й ті виплакала
В самотній дівочій.

Ані братика я,
Ні сестрички не знала,
Між чужими зросла,
І зросла, не кохалась.

Де ж дружина моя,
Де ви, добрі люди?
Їх нема... Я сама,
А дружини й не буде.

ЗА БАЙРАКОМ БАЙРАК

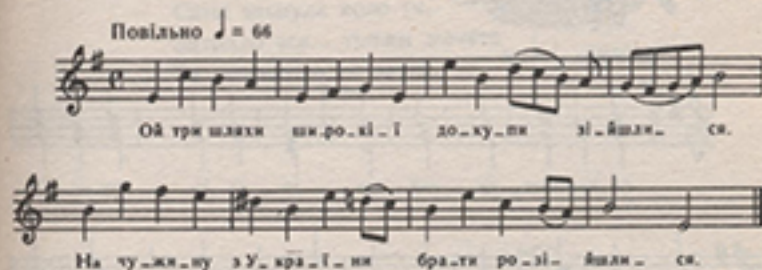

За байраком байрак, (2)
А там степ та могила.
Із могили козак (2)
Встає сивий, похилий.
Встає сам уночі,
Іде в степ, а йдучи
Співа, сумно співає.
— Наносили землі,
Та й додому пішли,
І ніхто не згадає.
Нас тут триста, як скло,
Товариства лягло!
І земля не приймає,
Як запродав гетьман

У ярмо християн,
Нас послав поганяти.
По своїй по землі
Свою кров розлили
І зарізали брата.
Крові брата впились
І отут полягли
У могилі закляті.
Та й замовк, зажурився
І на спис похилився,
Став на самій могилі.
На Дніпро позирав,
Тяжко плакав, ридав,
Сині хвилі голосили.

ОЙ ТРИ ШЛЯХИ ШИРОКІЇ

Ой три шляхи широкії
Докупи зійшлися.
На чужину з України
Брати розійшлися.

Покинули стару матір,
Той жінку покинув,
А той сестру, а найменший —
Молоду дівчину.

Посадила стара мати
Три ясени в полі,
А невістка посадила
Високу тополю.

Три явори посадила
Сестра при долині...
А дівчина заручена —
Червону калину.

Не приймалися три ясени,
Тополя всихала,
Повсихали три явори,
Калина зів'яла.

Не вертаються три брати,
По світу блукають,
А три шляхи широкії
Терном заростають.

САДОК ВИШНЕВИЙ КОЛО ХАТИ

Помірно ♩ = 100

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Дівчі

Сім'я вечеря коло хати,
Вечірня зіронька встає,
Дочка вечерять подає,
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Дівчі

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх,
Сама заснула коло їх,
Затихло все... тільки дівчата
Та соловейко не затиш.

Дівчі

ПОНАД ПОЛЕМ ІДЕ

Понад полем іде,
Не покоси кладе,
Не покоси кладе — гори.
Стогне земля, стогне море.
Стогне та гуде! (2)

Косаря уночі
Зустрічають сичі.
Тне косар, не спочиває
Й ні на кого не зважає,
Хоч і не проси. (2)

Не благай, не проси,
Не клепає коси,
Чи то пригород, чи город.
Мов бритвою, старий голить
Усе, що даси. (2)

Мужика й шинкаря,
Й сироту кобзаря.
Приспівує старий, косить,
Кладе горами покоси,
Не мина й царя. (2)

ДУМИ МОЇ, ДУМИ МОЇ

Думи мої, думи мої,
Ви мої єдині,
Не кидайте хоч ви мене
При лихій годині.
Прилітайте, сизокрилі
Мої голуб'ята,
Із-за Дніпра широкого
У степ погуляти.
Прилітайте ж, мої любі,
Тихими речами
Привітаю вас, як діток,
І заплачу з вами.

Дівчі

Дівчі

Дівчі

ЗОРЕ МОЯ ВЕЧІРННЯ

Широко $\text{♩} = 76$

Зоре моя вечірня,
Зійди над горою,
Поговорим тихесенько
В неволі з тобою.

Розкажи, як за горою
Сонечко сідає,
Як у Дніпра веселочка
Воду позичає.

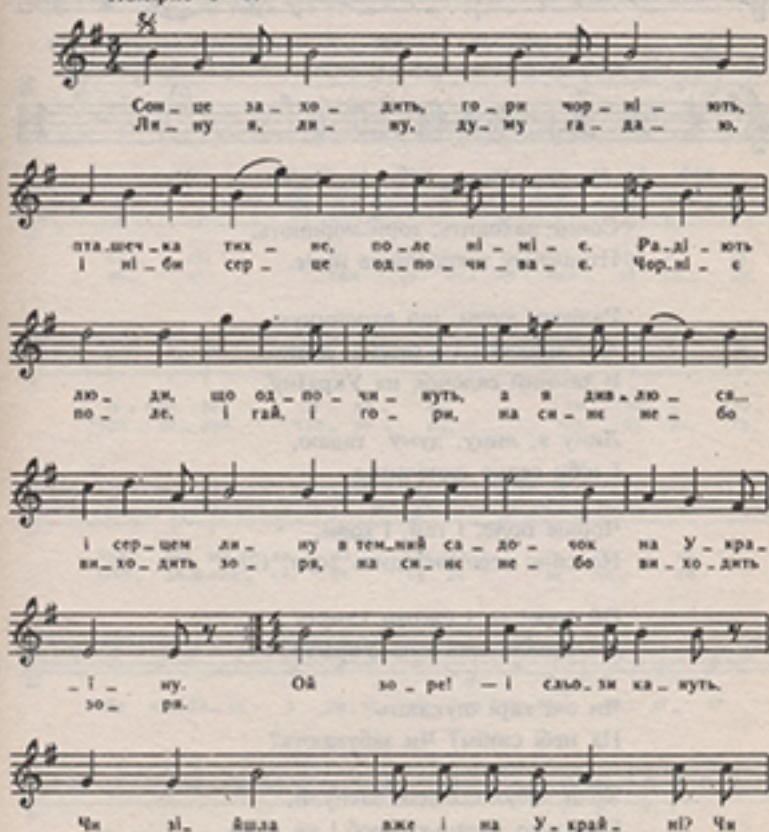
Як широка сокорина
Віти розпустила...
А над самою водою
Верба похилилась.

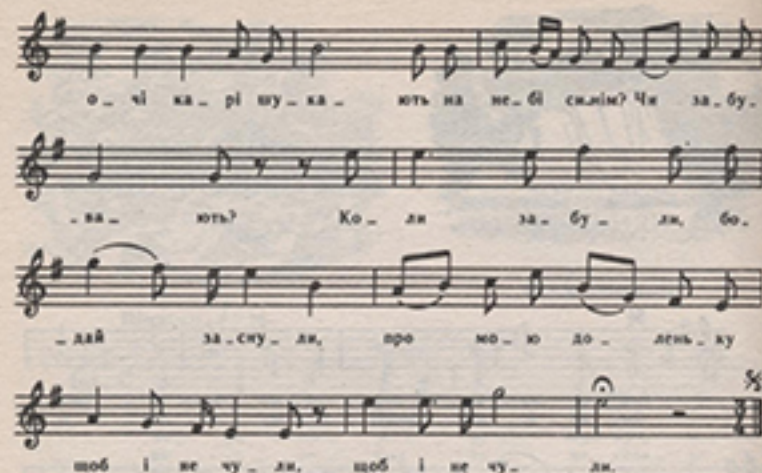
Аж по воді розіслала
Зелені віти,
А по вітах гойдаються
Нехрещені діти.

СОНЦЕ ЗАХОДИТЬ, ГОРИ ЧОРНІЮТЬ

Помірно $\text{♩} = 80$

Сонце заходить, гори чорніють,
 Пташечка тихне, поле німіє.

Радіють люди, що одпочинуть,
 А я дивлюся... і серцем лину
 В темний садочок на Україну.

Лину я, лину, думу гадаю,
 І ніби серце одпочиває.

Чорніє поле, і гай, і гори,
 На синє небо виходить зоря. (2)

Ой зоре! — і слюзи кануть.
 Чи зійшла вже і на Україну?

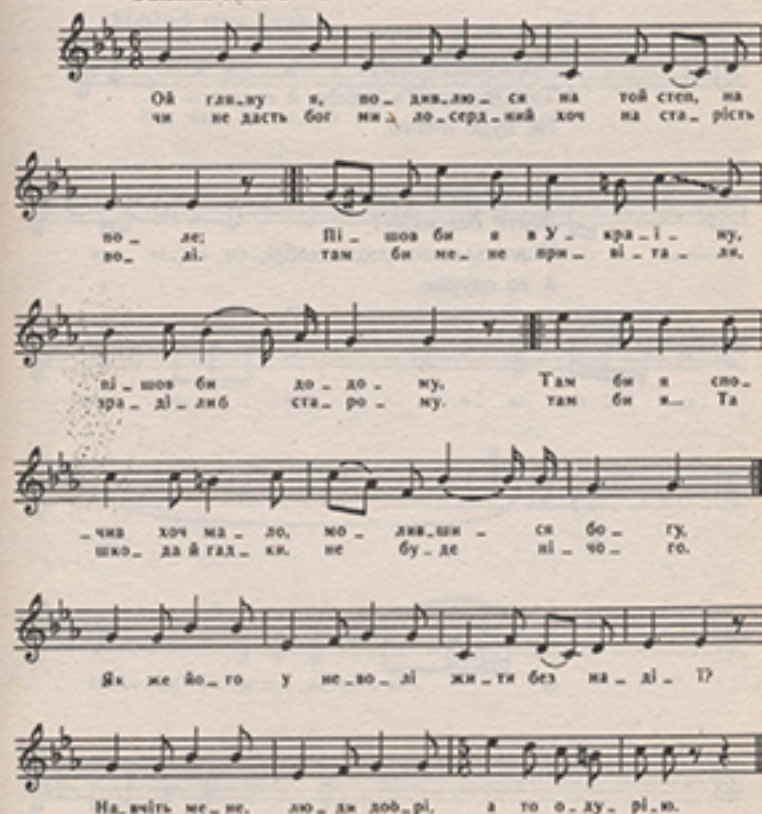
Чи очі карі шукають
 На небі синім? Чи забувають?

Коли забули, бодай заснули,
 Про мою доленьку щоб і не чули.

ОЙ ГЛЯНУ Я, ПОДИВЛЮСЯ

Вільний темп $\text{♩} = 84$

Ой гляну я, подивлюся
На той степ, на поле;
Чи не дасть Бог милосердний
Хоч на старість волі.

Пшов би я в Україну,
Пшов би додому,
Там би мене привітали,
Зрадли старому.

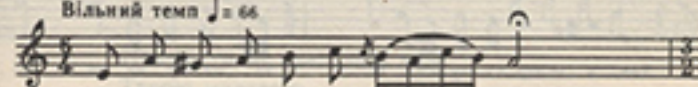
Там би я спочив хоч мало,
Молитися Богу,
Там би я... Та шкода й гадки —
Не буде нічого.

Як же його у неволі
Жити без надії?
Навчіть мене, люди добрі,
А то одурю.

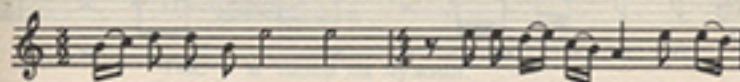

НЕМА ГІРШЕ, ЯК В НЕВОЛІ

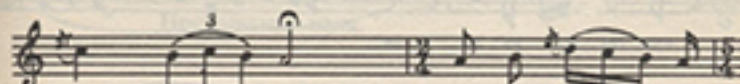
Вільний темп $\text{♩} = 66$

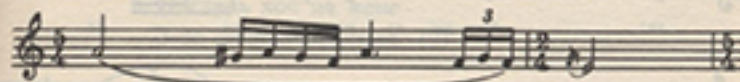
Не - ма гір - ше, як в не - во - лі

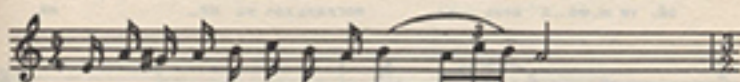
про во - лю зга - да - ти. А я про те - бе, волею.

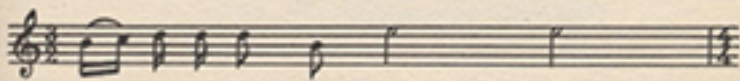
- ко мо - я, о - ше на га -

- да - ю.

Ні - ко - ли ти не зда - ва - лась ме - ні

та - ко - ю мо - ло - до - ю.

та - ко - ю мо - до - до - ю,

пре - хо - ро - шо - ю,

Так, я тепер на чужині, та ще й у не - во - лі.

О до - ле мо - я, до - ле.

про - спі - я - на - я во -

- дя! О до - ле мо - я, до - ле.

ой, ти ж, мо - я нень - ка, поглянь хоч на ме - не

3-за Дніп - ра - ба - тень - ка,

3-за Дніп - ра - ба - тень - ка!

Нема гірше, як в неволі
Про волю згадати,
А я про тебе, воленько моя,
Оце нагадаю.

Ніколи ти не здавалась мені
Такою молодю,
Такою молодю,
Прехорошою.

Так, я ж тепер на чужині,
Та ще й у неволі,
О доле ж моя, доля,
Проспівана воля.

О доле ж моя, доле,
Ой ти ж, моя ненька,
Поглянь хоч на мене
3-за Дніпра-батенька. (2)

І ТИ,
МОЯ ЄДИНАЯ

Повільно $\text{♩} = 56$

І ти, моя єдина,
Встасш із-за моря,
З-за туману, слухняная,
Рожева зоре!
І ти, моя єдина,
Ведеш за собою
Літа мої молодії.
І передо мною
Ніби море заступають
Широкії села

Дівчі

Дівчі

З вишневими садочками
І люди веселі.
І ті люди, і село те,
Де колись, мов брата,
Привітали мене мати!
Старесенька мати!

Дівчі

Дівчі

ЯКБИ МЕНІ ЧЕРЕВИКИ

Швиденько $\text{♩} = 88$

Ой піду я боса полем,
Пошукаю свою долю,
Доленько моя! (2)

Глянь на мене, чорнобриву,
Моя доле неправадива,
Безталанна я! (2)
Дівчаточки на музиках,
У червоних черевиках, —
Я світом нуджу. (2)
Без розкоші, без любові
Зношу свої чорні брови,
У наймах зношу! (2)

І БАГАТА Я

Вільно $\text{♩} = 72$

І багата я,
і вродлива я,
Та не маю собі пари,
Безталанна я.
Тяжко, тяжко в світі жити
і нікого не любить,
Оксамитові жупани
Одинокій носить.

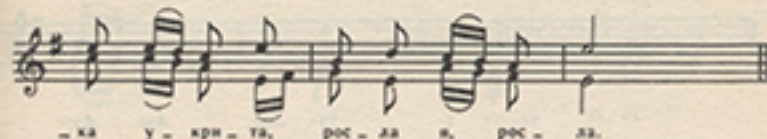
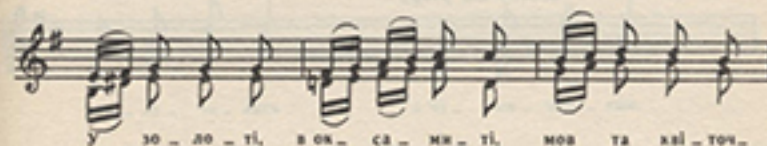
Полюбилась би я,
 Одружилась би я
 З чорнобривим сиротою,
 Та не воля моя!
 Батько й мати не сплять,
 На сторожі стоять,
 Не пускають саму мене
 У садочку гулять.

А хоч пустять, то з ним,
 З препоганим старим,
 З моїм нелюбом багатим,
 З моїм ворогом злим!

ПОРОДИЛА МЕНЕ МАТИ

Не поспішаючи $\text{♩} = 60$

Породила мене мати
 У високих у палатах,
 Шовком повила;
 У золоті, в оксамиті,
 Мов та квіточка укрита,
 Росла я, росла.

І виросла я на диво:
 Кароока, чорнобрива,
 Білолиця.
 Убогого полюбила —
 Мати заміж не пустила, —
 Осталася я.

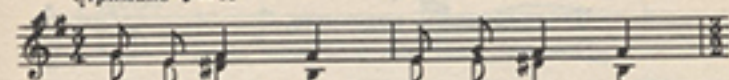
У високих у палатах
 Увесь вік свій діувати,
 Недоля моя.
 Як билина при долині,
 В одинокій самотині
 Старіюся я.

На світ божий не дивлюся,
 Ні до кого не горнуса...
 А матір стару...
 Прости мене, моя мати!
 Буду тебе проклинати,
 Поки не умру...

ОЙ, НЕ П'ЮТЬСЯ ПИВА, МЕДИ

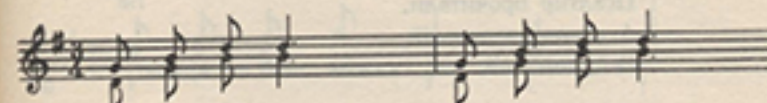
Стримано $\text{♩} = 66$

Ой не п'ють - ся ви - во - ме - ди,

не п'ється - ся во - да,

при - лу - чи - лась з чу - ма - чень - ком,

гей, гей, гей, гей у сте - пу бі - да.

Ой, не п'ються пива, меди,
 Не п'ється вода,
 Прилучилась з чумаченьком,
 Гей, гей, гей, гей, у степу біда.
 Заболіла голівонька,
 Заболів живіт.

Упав чума́к біля воза,
Гей, гей, гей, гей, упав та й лежить.

Воли його біля воза
Понурі стоять.
А із степу гайворони,
Гей, гей, гей, гей, до нього летять.

Гей, не клюйте, гайворони,
Чумацького трупу.
Накло́вавшись, подохнете,
Гей, гей, гей, гей, біля мене вкупі.

Ой летіть ви, гайворони,
До батенька в гості
Да скажіть ви батеньку,
Гей, гей, гей, гей, щоб службу служили.

Щоб за мою грішну душу
Псалтир прочитали,
А дівчині зарученій,
Гей, гей, гей, гей, скажіть, щоб не ждала.

ІЗ-ЗА ГАЮ СОНЦЕ СХОДИТЬ

Помірно $\text{♩} = 72$

Одні

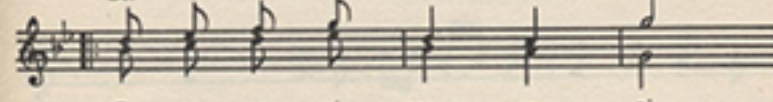
Із- за га- ю сон- це схо- дять,

Двоє

за гай і за- хо- дять.

Всі

По до- ли- ні ввеч- е- рі

ко- зак смут- ний хо- дять.

Із-за гаю сонце сходить,
За гай і заходить.
По долині ввечері
Козак смутний ходить.

Дівчі

Ходить він годину,
Ходить він і другу.
Не виходить чорнобрива
Із темного лугу.

Дівчі

Не виходить зрадлива...
А з яру та з лісу
З собаками та псарями
Їде пан гульвіса.

Дівчі

Цькують його собаками,
Крутять назад руки
І завдають козакові
Смертельні муки.

Дівчі

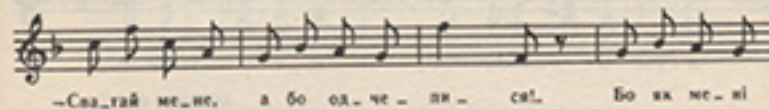
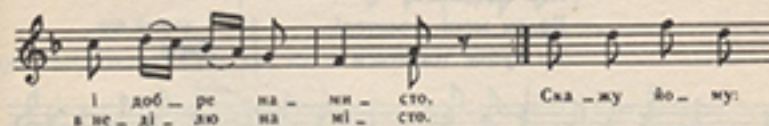
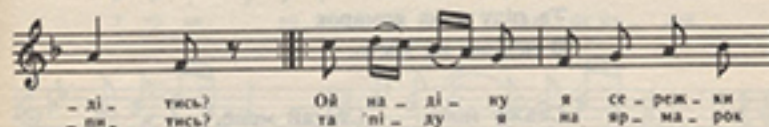
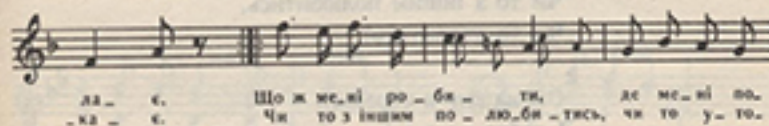
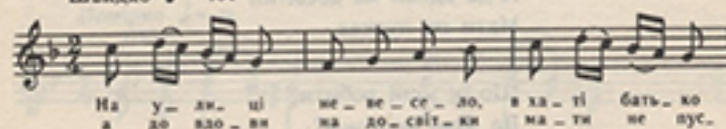
У льох його, молодого,
Той пан замикає...
А дівчину покриткою
По світу пускає.

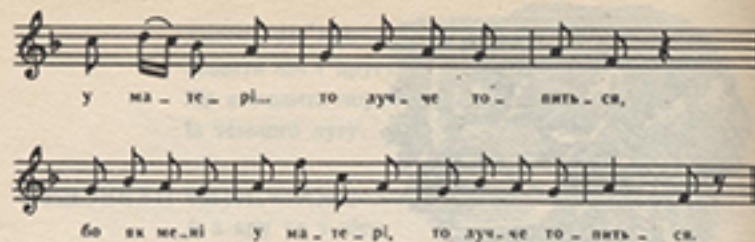
Дівчі

НА УЛИЦІ НЕВЕСЕЛО

Швидко $\text{♩} = 104$

На улиці невесело,
В хаті батько лас,
А до вдови на досвітки
Мати не пускає.

Що ж мені робити,
Де мені подітись?
Чи то з іншим полюбитись,
Чи то утопитись?

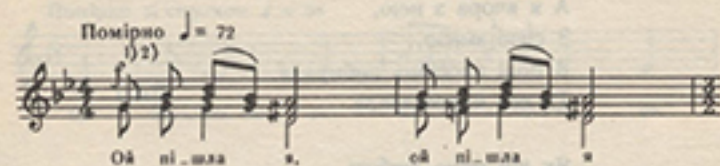
Ой надіну я сережки
І добре намісто
Та піду я на ярмарок
В неділю на місто.

Скажу йому: — Сватай мене,
Або одчепися!
Бо як мені у матері...
То лучче топиться.

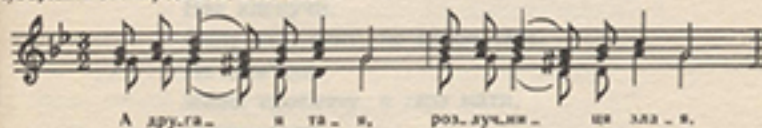
Дівчі

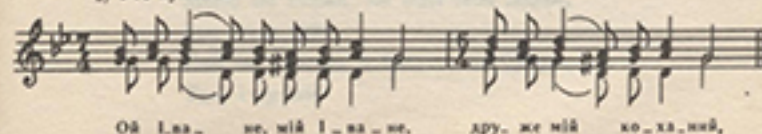
ОЙ ПІШЛА Я,
ОЙ ПІШЛА Я

1) Варіанти заспіву до 2-го, 3-го, 4-го та

2) 5-го куплетів.

Ой пішла я, ой пішла я
У яр за водою,
Аж там милий, чорнобривий
Гуляє з другою.

Дівчі

А друга тая,
Розлучниця злая,
Багата сусідонька,
Вдова молодая.

Дівчі

А я вчора з нею,
З сією змією,
В полі плоскінь вибирала
Та все й розказала.

Дівчі

Як він мене любить,
Женитися буде,
І до себе злую суку
Просила в придане.

Дівчі

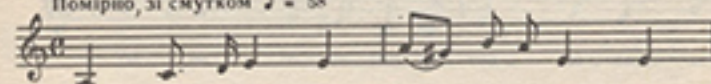
Ой Іване, мій Іване,
Друже мій коханий,
Побий тебе сила Божа
На наглій дорозі.

Дівчі

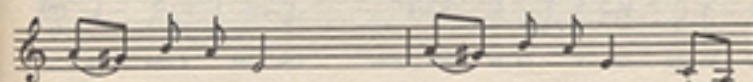

ОЙ ЛЮЛІ, ЛЮЛІ,
МОЯ ДИТИНО

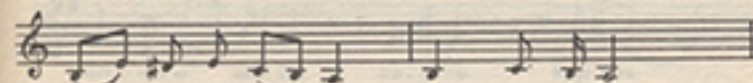
Помірно, зі смутком $\text{♩} = 58$

Ой лю - лі, лю - лі, мо - я ди - ти - но,

вдень і вно - ці. Пі - деш, мій си - ну.

по У - кра - ї - ні, нас кле - ну - ча.

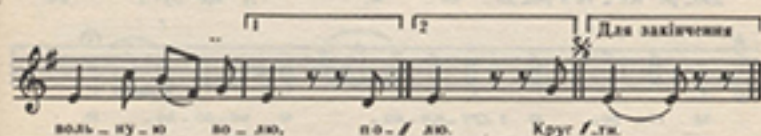
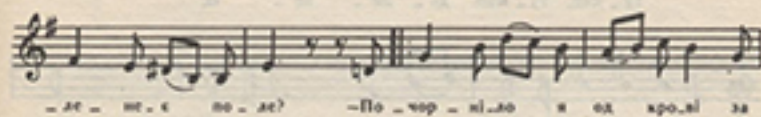
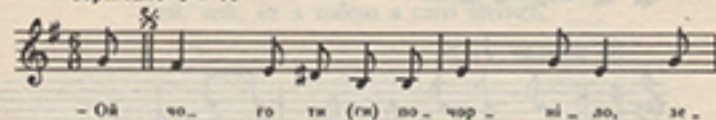
Ой люлі, люлі, моя дитино,
Вдень і вночі.
Підеш, мій сину, по Україні,
Нас кленучи.
Сину мій, сину, не клени тата,
Не пом'яни.
Мене, прокляту, я твоя мати,
Мене клени.
Мене не стане, не йди між люди,
Йди ти в гай.
Гай не спитас й бачить не буду,
Там і гуляй.

Найдеш у гаї тую калину,
 То й пригорнись,
 Бо я любила, моя дитино,
 Її колись.
 Як підеш в села, у тії хати,
 То не журись,
 А як побачиш з дітками матір,
 То не дивись.

ОЙ ЧОГО ТИ ПОЧОРНИЛО

Стримано $\text{♩} = 76$

— Ой чого ти почорніло, Зелене поле?	Клюють очі козацькі, А трупу не хочуть.	Дівці
— Почорніло я од крові За вольную волю.	Почорніло я, зелене, Та за нашу волю...	Дівці
Круг містечка Берестечка На чотири милі Мене славні запорожці Своїм трупом вкрили.	Я знов буду зеленіти, А ви вже ніколи.	Дівці
Та ще мене гайворони Укрили з півночі...	Не вернетеся на волю, Будете орати Мене стиха та орючи, Долю проклинати.	Дівці

ТУМАН, ТУМАН ДОЛИНОЮ

Не швидко ♩ = 70

Туман, туман долиною,
Добре жити з родиною.
А ще лучче за горою
З дружиною молодою.
Гей, гей, з дружиною молодою.
Ой піду я темним гасм,
Дружинишки пошукаю.
— Де ти? Де ти, озовися!
Прийди, серце, пригорнися.
Гей, гей, прийди, серце, пригорнися.

Нумо, серце, лицятися
Та поїдем вінчатися,
Щоб не знали батько й мати,
Де ми будем ночувати.
Гей, гей, де ми будем ночувати. —
Одружилась, заховалась,
Бодай була не кохалась.
Легше було б самій жити,
Як з тобою в світі битись.
Гей, гей, як з тобою в світі битись.

НЕ ТОПОЛЮ ВИСОКУЮ

Помірно $\text{♩} = 78$

Не топлю високою
Вітер нагинає,
Дівчинонька самотня
Долю зневажає.

— Бодай тобі, доле,
У морі втопитись,
Що не даси мені й досі
Ні з ким полюбитись.

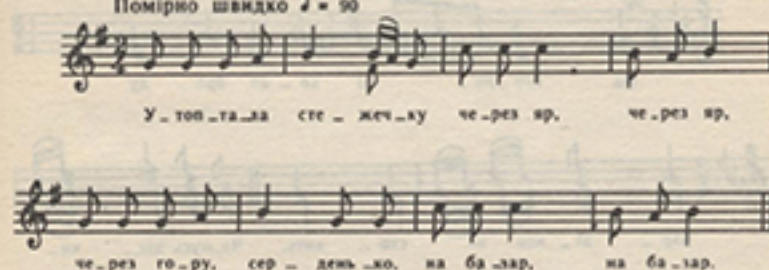
Як дівчата цілються,
Як їх обнімають.
І що тоді їм діється —
Я й досі не знаю.

І не знати. Ой мамо,
Страшно дівувати.
Увесь віх свій дівувати,
Ні з ким не кохатись.

УТОПТАЛА СТЕЖЕЧКУ

Помірно швидко $\text{♩} = 90$

Утоптала стежечку через яр,
Через гору, серденько, на базар.

Продавала бублики козакам,
Вторгувала, серденько, п'ятака.

Я два шаги, два шаги пропила,
За копійку дудника найняла.

Заграй мені, дуднику, на дуду,
Нехай своє лишенько забуду!

Отака я дівчина, така я!
Сватай мене, серденько, вийду я!

НАВГОРОДІ КОЛО БРОДУ

Не швидко $\text{♩} = 60$

Навгороді коло броду
Барвінок не сходить.
Чомусь дівчина до броду
По воду не ходить.

Дівчи

Навгороді коло броду
Сохне на тичині
Хміль зелений, не виходить
Дівчина з хатини.

Дівчи

Навгороді коло броду
Верба похилилась,

Зажурилась чорнобрива,
Тяжко зажурилась.

Дівчи

Плаче, плаче та ридає,
Як рибонька б'ється...
А над нею, молодою,
Поганець сміється.

Дівчи

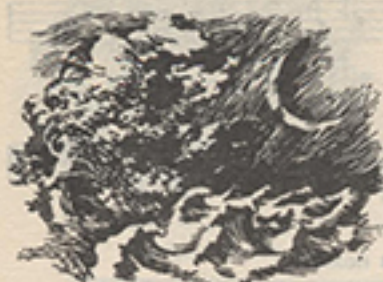
НЕ ВЕРНУВСЯ ІЗ ПОХОДУ

Помірно $\text{♩} = 76$

Не вер-ну-ся із по-хо-ду
гу-са-рин-мос-каль. Чого ж ме-ні бо-го шко-да,
чо-го бо-го жаль? Що на бо-му жу-пан ку-шк,
що гу-са-рин чор-но-у-скі,
що Ма-ше-ю звав? Ні, не то-го ме-ні шко-да;
а мар-ні-є мо-я вро-да,

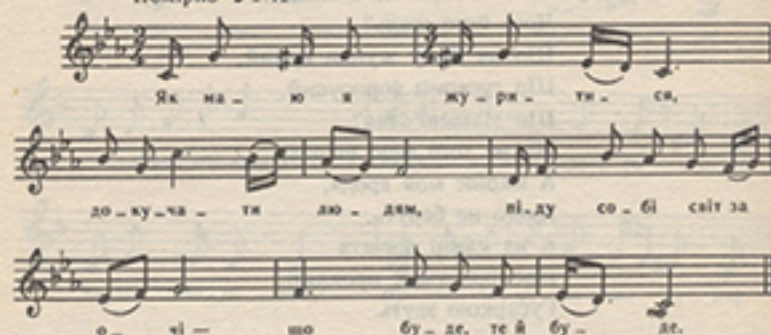
лю-ди не бе-руть. А на у-ли-ці дів-ча-та
на-смі-ха-ють-ся, про-кля-ті, гу-сар-ко-ю звать.

Не вернувся із походу
Гусарин-москаль.
Чого ж мені його шкода,
Чого його жаль?
Що на йому жупан куций,
Що гусарин чорноусий,
Що Машею звав?
Ні, не того мені шкода;
А марніє моя врода,
Люди не беруть,
А на улиці дівчата
Насміхаються, прокляті,
Гусаркою звать.

ЯК Я МАЮ ЖУРИТИСЯ

Помірно $\text{♩} = 72$

Як я маю журитися,
Докучати людям,
Піду собі світ за очі —
Що буде, те й буде.

Пішов же я світ за очі,
Доля заховалась;
А воленьку люди добрі
І не торгували.

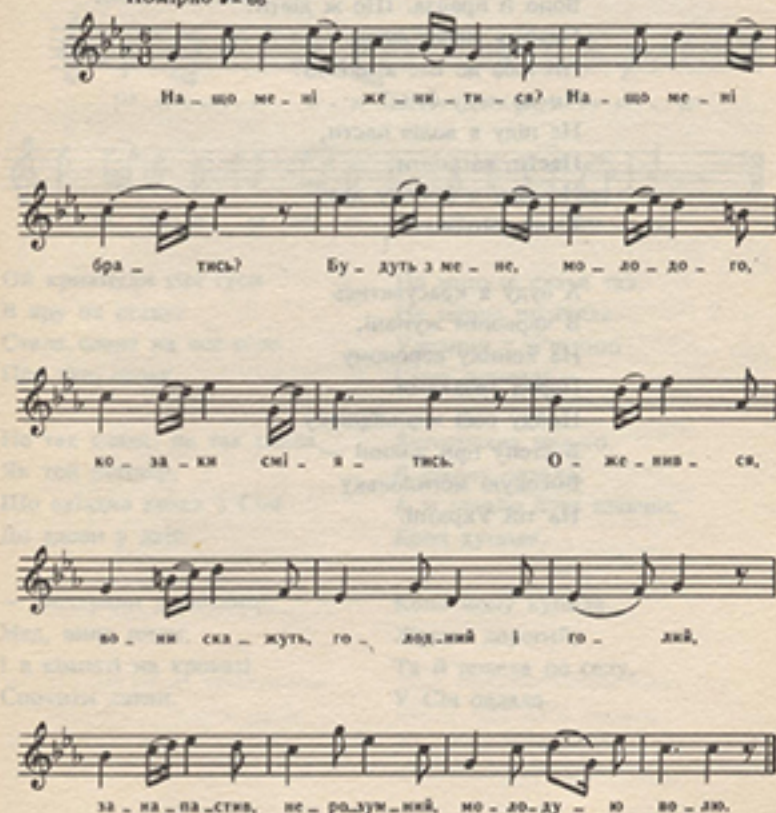
Найду долю — одружуся,
Не найду — втоплюся,
Та не продамся нікому,
В найми не наймуся.

А без торгу закинули
В далеку неволю...
Щоб не росло таке зілля
На нашому полі.

НАЩО МЕНІ ЖЕНИТИСЯ

Помірно $\text{♩} = 66$

На - що ме - ні же - ни - ти - ся? На - що ме - ні

бра - тись? Бу - дуть з ме - не, мо - ло - до - го,

ко - за - ки смі - я - тись. О - же - нив - ся,

во - ни ска - жуть, го - лод - ний і го - лий,

за - на - па - стив, не - ро - зум - ний, мо - ло - ду - ю во - лю.

Нащо мені женитися?
 Нащо мені братись?
 Будуть з мене, молодого,
 Козаки сміятись.
 Оженився, вони скажуть,
 Голодний і голый,
 Занапастив, нерозумний,
 Молодую волю.

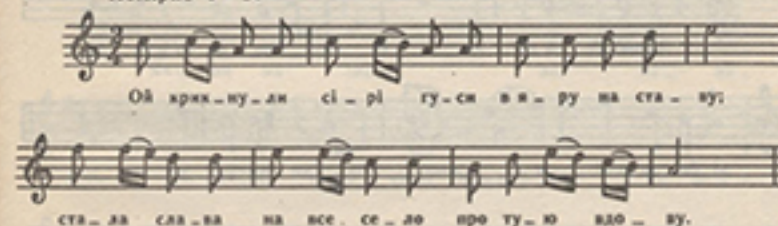
Воно й правда. Що ж діяти?
 Навчіть мене, люди.
 Іти хіба до вас в найми?
 Чи до ладу буде?
 Не піду я волів пасти,
 Пасти, заганяти;
 Не піду я в чужу хату
 Тещі догоджати.

А буду я красуватись
 В червонім жупані,
 На конику вороному
 Перед козаками.
 Найду собі чорнобривку
 В степу при долині —
 Високою могилоньку
 На тій Україні.

ОЙ КРИКНУЛИ СІРІ ГУСИ

Помірно $\text{♩} = 84$

Ой крикнули сірі гуси
 В яру на ставу;
 Стала слава на все село
 Про тую вдову.

Не так слава, не так слава,
 Як той поговір,
 Що заїздив козак з Січі
 До вдови у двір.

— Вечеряли у світлиці,
 Мед, вино пили;
 І в кімнаті на кроваті
 Спочити лягли.

Не минула слава тая,
 Не марно пройшла.
 Удовиця у м'ясниці
 Сина привела.

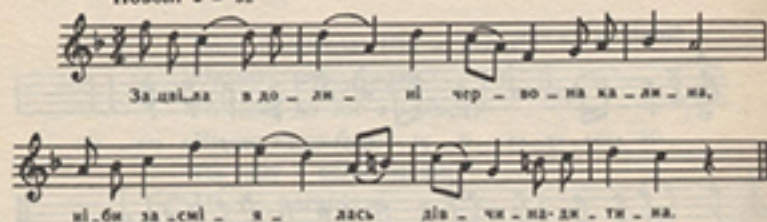
Вигодувала малого,
 В школу оддала,
 А із школи його взявши,
 Коня купила.

Коня йому купила,
 Жупан дорогий;
 Та й повела по селу,
 У Січ оддала.

ЗАЦВІЛА В ДОЛИНІ

Поволі $\text{♩} = 52$

Зацвіла в долині
Червона калина,
Ніби засміялась
Дівчина-дитина.

Любо, любо стало,
Пташечка зраділа
І защебетала,
Почула дівчина.

І в білій свитині
З біленької хати

Вийшла погуляти
У гай на долину.
І вийшов до неї
З зеленого гаю
Козак молоденький,
Щолус, вітас.

І йдуть по долині,
І йдучи співають,
Як діточок двоє,
Під тую калину.

ЯКБИ ВИ ЗНАЛИ, ПАНИЧІ

Помірно $\text{♩} = 93$

Якби ви знали, паничі,
Де люди плачуть живучи,
То ви б елегій не творили
І марно Бога не хвалили,
На наші сльози сміючись.

За що, не знаю, називають
Хатину в гаї тихим расм.
Я в хаті мучився колись,
Мої там сльози пролились,
Найперші сльози пролились.

Чи єсть у Бога люте зло,
Щоб у тій хаті не жило?
А хату расм називають!
Не називаю її расм,
Тії хатинючки в гаю.

Над чистим ставом край села
Мене там мати повила —
І, повиваючи, співала,
Свою нудьгу переливала
В свою дитину... в тій гаю.

НА ПАНЩИНІ ЖИТО ЖАЛА

Не швидко $\text{♩} = 80$

Музична партитура для голосу, що складається з шістьох рядків нот. Під нотою кожного рядка наведено відповідні ліричні рядки українською мовою.

На пан- щині жи-то жа-ла, ле-г-ла б спо-чи-
_ва- ти... Вто-ми-ш-и-ся, не спо-чи-ва-ть
пі-шла, а спо-чи-в'я-ла - ти. А дити-на
під сно-па-ми спо-ви-та кри-ча-ла...
Роз-по-ви-ла, на-го-ду-ва-ла
та й са-ма за-дрі-ма-ла.

На панщині жито жала,
Лягла б спочивати...
Втомившись, не спочивать пішла,
А снопи в'язати.

А дитина під снопами
Сповита кричала...
Розповила, нагодувала
Та й сама задрімала.

ОЙ ПО ГОРІ РОМАН ЦВІТЕ

Рухливо $\text{♩} = 56$

Ой по горі роман цвіте,
Долиною козак іде
Та у журби питається:
— Де та доля пишається?
Чи то в шинках з багачами?
Чи то в степах з чумаками?
Чи то в полі на роздолі
З вітром віється по волі?
Не там, не там, друже-брате,
У дівчини в чужій хаті,
У рушничку та в хустині
Захована в новій скрині.

ОЙ МАЮ, МАЮ Я ОЧЕНЯТА

Швиденько $\text{♩} = 120$

Ой маю, маю я оченята,
Та нікого, матінко, та й оглядати,
Нікого, серденько, та й оглядати!

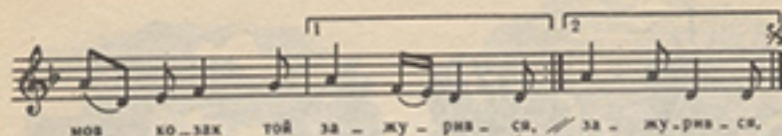
Ой маю, маю я рученята,
Та нікого, матінко, та й обнімати,
Нікого, серденько, та й обнімати!

Ой маю, маю я ноженята,
Ті ні з ким, матінко, потанцювати,
Та ні з ким, серденько, потанцювати.

НАД ДНІПРОВОЮ САГОЮ

Помалу ♩ 52

Над Дніпровою сагою
Стоїть явір над водою,
Над водою з ялиною,
З червоною калиною.
Дніпро берег рис, рис,
Яворів корінь мис.
Стоїть старий, похилився,
Мов козак той, зажурився.

Дівчі

Що без долі, без родини
Та без вірної дружини,
І дружини і надії
В самотині посивіє!
Явір каже: — Похилися
Та в Дніпрі купаюся. —
Козак каже: — Погуляю
Та любові пошукаю.

Дівчі

А калина з ялиною
Та гнучкою лозиною,
Мов дівчаточка із гаю
Виходжаючи, співають;
Повбирані, завітчані
Та з таланом заручені,
Думки-гадоньки не мають,
В'ються-гнується та співають.

Дівчі

ОРИСЯ Ж ТИ, МОЯ НИВО

Бадьоро $\text{♩} = 80$

Орися ж ти, моя ниво,
Долом та горою!
Та засійся, чорна ниво,
Волею ясною!

Орися ж ти, розвернися,
Поле розстелися!
Та посійся добрим житом,
Долею полнися!

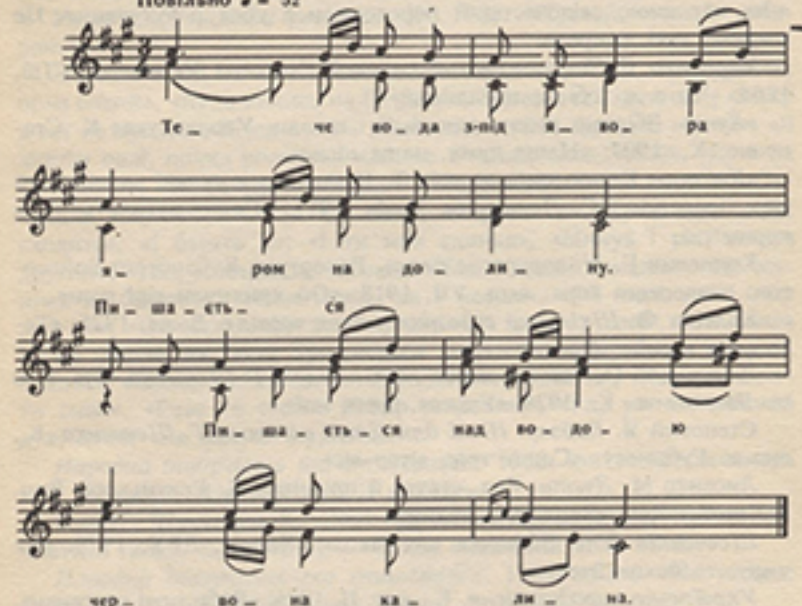
Розвернися ж на всі боки,
Ниво-десятино!
Та посійся не словами,
А розумом, ниво!

Вийдуть люди жито жати...
Веселі жнива!..
Розвернися ж, розстелися ж,
Убогая ниво!!!

ТЕЧЕ ВОДА З-ПІД ЯВОРА

Повільно $\text{♩} = 52$

Тече вода з-під явора
Яром на долину.
Пишається над водою
Червона калина.
Пишається калинонька,
Явір молодіс,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють.

Тече вода із-за гаю
Та попід горою.
Хлюпошуться качаточка
Поміж осокою.
А качечка випливає
З качуром за ними,
Ловить ряску, розмовляє
З дітками своїми.

ПРИМІТКИ

Зважаючи на популярний характер даного видання, а також на те, що більшість пісень свого часу друкувалась, подасмо лише джерела їх першого друкування. В процесі підготовки збірника використано кілька публікацій дореволюційного періоду, а також видання перших років радянської влади й популярних видань 50-х років, у яких пісні подаються не в записах з народних уст, а в авторських варіантах, такими як їх рекомендували співати дітям, школярам, аматорам різного віку й різної підготовки. Такими вони засвоювались народною свідомістю й переходили в усне побутування. Це зокрема такі джерела:

Карпенко С. *Висильковский соловей Киевской Украины...* СПб, 1864: «Чи я ж тобі не вродливий».

«Луна». Збірник пісень для сім'ї і школи. Упорядкував К. Стеценко, К., 1907: «Наша дума, наша пісня».

«Кобзар». Композиція до слів Т. Шевченка в укладі на мішаний хор. Зредагував С. Людкевич, Львів, 1911: «Сонце заходить, гори чорніють».

Концевич Г. *Малорусские песни*. Репертуар Кубанского Войскового певческого хора, вып. VII, 1913: «Ой крикнули сірі гуси».

Колесса Ф. *Шкільний співак у двох частих*. Львів, 1925: «Тече вода в синє море».

Демуцький П. *Чотири масові пісні на слова Т. Шевченка*. Муз. Т-во ім. Леонтовича, К., 1926: «Учіться, брати мої».

Степовий Я. *Кобзар. Пісні для дітей на слова Т. Шевченка*. К., вид-во Губсоюзу: «Сонце гріє, вітер віє».

Лисенко М. *Дуети*. Ред. стаття й примітки Д. Ревуцького. Вип. I. Книгоспілка: «Зацвіла в долині».

Шевченків день. Збірочка для школи. Харків, ДВУ, 1928: «Як умру, то поховайте».

Українська народна пісня. К., вид. II, 1936: «Якби мені черевик».

Укр аїнські народні пісні. К., 1954, кн. II: «Нащо мені чорні брови», «По діброві вітер віє».

Народні пісні на слова Т. Г. Шевченка. Репертуар для хорів і вокальних ансамблів. Черкаси, 1961: «Думи мої, думи мої», «Ой літа орел».

Читач, якого цікавлять час і місце запису пісень, їх виконавці та прізвиська записувачів, назва Шевченкового твору або його уривку, який ефольклоризувався й став народною піснею, знайде ці

відомості у нижче названих наукових і науково-популярних виданнях, звідки й взято матеріали для даного збірника.

Подасмо їх в хронологічному порядку:

Пам'яті Шевченка. Збірник до 125-ліття з дня народження. К., 1939: «Вітре буйний, вітре буйний», с. 544. «На панщині жито жала», с. 539; «Прощай, світе, прощай земле», с. 533; «Утоптала стежечку», с. 528.

Т. Г. Шевченко в народній творчості. К., 1940: «Навгороді коло броду», с. 170-171; «Ой одбила щука-риба», с. 178.

Народна творчість та етнографія, 1960, кн. I: «Орися ж ти, моя ниво»; «Тече вода в синє море»; «Туман, туман долиною».

Українські народні романси. К., 1961: «Плавай, плавай, лебедонько».

Народні пісні на слова Тараса Шевченка. К., 1961: «Бандуристе, орле сизий», «Було колись на Україні», «Вітер в гаї нагинає», «Вітер в гаї не гуляє», «Вітер з гасм розмовляє», «Все йде, все минає», «В чистім полі, понад річкою», «Ой, не п'ються пива, меди», «Єсть на світі доля», «За байраком байрак», «Задзвонили в усі дзвони», «Закувала зозуленька», «За що мене, як росла я», «Із-за гаю сонце сходить», «І багата я», «І ти моя єдина», «Минув і рік, минув другий», «Над Дніпровою сагою», «Наш отаман Гамалія», «Не жинися на багатій», «Нема гірше, як в неволі», «Ой люлі, люлі, моя дитино», «Ой маю, маю я оченята», «Ой одна я, одна», «Ой пішла я, ой пішла я», «Ой три шляхи широкії», «Перебендя старий, сліпий», «Понад полем іде», «Породила мене мати», «Породила мати сина», «Рече та стоїє Дніпр широкий», «Ух, ух, солом'яний дух, дух», «Як маю я журитися».

Народна творчість та етнографія, 1963, кн. I: «Встає хмара з-за Лиману», «Не вернувся із походу».

Народ і Шевченко. К., 1963: «Думи мої, думи мої, ви мої єдині», «Летить галка через балку», «Садок вишневий коло хати».

Народна творчість та етнографія, 1964, кн. I: «Не тополю високою», «Ой по горі роман цвіте».

Пісні великого Кобзаря, К., 1964: «Гомоніла Україна», с. 222, «Дивлюся, аж світає», с. 238, «Зашебетав жайворонок», с. 117, «Нащо мені женитися», с. 298, «Така її доля», с. 173, «Якби ви знали, павичі», с. 301.

До кількох пісень, що публікуються вперше, подасмо відомості про їх записувачів та час, місце запису й виконавців.

«Б'ють пороги». Слова пісні — уривок з поезії «До Основ'яненка». Зап. А. І. Іваницький 1963 р. у м. Верхньодніпровськ

Дніпропетровської обл. від фельдшера крохмало-паточкового комбінату В. Г. Гонтового. З власного архіву записувача.

«Зоре моя вечірняя». Слова пісні — уривок з поеми «Княжна». Мел. — народний варіант хору Г. П. Гладкого. Зап. 1959 р. О. Правдюк у с. В'юнища Переяслав-Хмельницького р-ну Київської обл. ІМФЕ, ф. 14—10, пл. 695.

«Ой гляну я подивлюся» і «Ой чого ти почорніло». Зап. 1966 р. упорядник у м. Чернівцях від А. Ф. Яківчука. ІМФЕ, ф. 14—10, пл. 1107.

«Сумно, сумно серед неба» (уривок з поеми «Гайдамаки»). Зап. 1969 р. О. Дей і Ю. Круть в с. Шаболівці Коропського р-ну Чернігівської обл. від групи жінок. Нотація упорядника. ІМФЕ, ф. 14—10, пл. 1142.

«Тяжко, тяжко в світі жити». Зап. 1972 р. в с. Гаркушівці Миргородського р-ну Полтавської обл. від М. А. Ксьонз, Є. П. Сизоренко та К. І. Козленко. Нотація упорядника. ІМФЕ, ф. 14—10, пл. 461.

«У неділю вранці рано». Слова пісні — уривок з поеми «Сліпий» (Невольник). Мел. — з народної пісні «Ой не цвіти буйним цвітом». Зап. 1959 р. упорядник у с. Проців Бориспільського р-ну Київської обл. від П. П. Гурина. ІМФЕ, ф. 14—10, пл. 695.

ЗМІСТ

«Кобзар» Т. Шевченка в музичному житті народу	3
Рече та стогне Дніпр широкий	7
Така її доля	9
Ух, ух, солом'яний дух, дух	11
Защебетав жайворон	13
Вітре буйний, вітре буйний	15
Сонце гріє, вітер віє	17
Тече вода в синє море	19
Тяжко, важко в світі жити	21
Чи я ж тобі не вродливий	23
Думи мої, думи мої	24
Перебендя старий, сліпий	26
Єсть на світі доля	28
По діброві вітер віє	30
Минув і рік, минув другий	32
Ой одбила щука-риба	34
Плавай, плавай, лебедонько	36
Нащо мені чорні брови	37
Б'ють пороги	39
Наша дума, наша пісня	41
Було колись на Україні	43
На розпутьті кобзар сидить	45
Встає хмара з-за Лиману	46
В чистім полі, понад річкою	47
Бандуристе, орле сизий	50
Все йде, все минає	52
У гаю, гаю вітру немає	54
Ой літа орел	56
Гомоніла Україна	58
Сумно, сумно серед неба	59
Задзвонили в усі дзвони	60
Вітер з гасм розмовляє	62
Вітер в гаї нагнає	64
Летить галка через балку	65
Вітер в гаї не гуляє	67
Наш отаман Гамалія	68
Породила мати сина	70
Прощай, світе, прощай, земле	71
Дивлюся, аж світає	72
Не женися на багатій	74

У неділю вранці-рано	76
Учітєся, брати мої	78
Як умру, то поховайте (Заповіт)	78
За що мене, як росла я	82
Ой одна я, одна	84
За байраком байрак	86
Ой три шляхи широкії	87
Садок вишневий коло хати	89
Понад полем іде	90
Думи мої, думи мої	91
Зоре моя вечірняя	92
Сонце заходить, гори чорніють	93
Ой гляну я, подивлюся	95
Нема гірше, як в неволі	97
І ти, моя сдиная	100
Якби мені черевики	102
І багата я	103
Породила мене мати	105
Ой, не п'ються пива, меди	107
Із-за гаю сонце сходить	109
На улиці невесело	111
Ой пішла я, ой пішла я	113
Ой люлі, люлі, моя дитино	115
Ой чого ти почорніло	117
Туман, туман долиною	118
Не тополю високою	120
Утоптала стежечку	121
Навгороді коло броду	122
Не вернувся із походу	124
Як я маю журитися	126
Нащо мені женитися	127
Ой крикнули сірі гуси	129
Зацвіла в долині	130
Якби ви знали, паничі	131
На панщині жито жала	132
Ой по горі роман цвіте	134
Ой маю, маю я оченята	135
Над Дніпровою сагою	136
Орися ж ти, моя ниво	138
Тече вода з-під явора	139
Примітки	140